

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ.410.23.1.2024

Pan
Błażej Borowiec
Dyrektor Podkarpackiego
Oddziału Regionalnego Agencji
Restrukturyzacji i Modernizacji
Rolnictwa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Zmienne zgodnie z treścią uchwały Zespołu Orzekającego Komisji Rozstrzygającej w
Najwyższej Izbie Kontroli nr KPK-KPO.441.54.2025 z dnia 16 kwietnia 2025 r.

**P/24/065 Zapewnienie dostępu obywateli wykluczonych cyfrowo do środków
publicznych.**

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Podkarpacki Oddział Regionalny (dalej ARiMR OR).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Błażej Borowiec, Dyrektor, od 2 lutego 2024 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Andrzej Kraska p. o. dyrektor od 11 grudnia 2023 r. do 1 lutego 2024 r., Wiesław Polek, dyrektor, od 9 czerwca 2020 r. do 10 grudnia 2023.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja działań związanych z przeciwdziałaniem wykluczeniu cyfrowemu. 2. Realizacja zadań związanych z naborem i dystrybucją środków publicznych, z zapewnieniem równego dostępu osobom lub podmiotom wykluczonym cyfrowo.
Okres objęty kontrolą	Lata 2021-2024 z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały związek z przedmiotem kontroli.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie.
Kontroler	Magdalena Grabowska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/148/2024 z 13 listopada 2024 r.

(akta kontroli str. 3-9)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

OCENA OGÓLNA

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

NIK ocenia pozytywnie wprowadzone w ARiMR OR rozwiązania organizacyjne w zakresie przypisania właściwym komórkom organizacyjnym zadań związanych z naborem i oceną wniosków oraz przekazywaniem środków publicznych wnioskodawcom.

Liczba zatrudnionych pracowników była adekwatna do potrzeb, jednak w okresach skumulowanej liczby wniosków o płatność, nie była wystarczająca, co skutkowało przekroczeniem terminów przeznaczonych na ich rozpatrywanie określonych w Instrukcji do wniosków o płatność. Pracownicy odbywali regularne szkolenia, w szczególności przed każdą kampanią naboru wniosków. Na stanowiskach nadzorujących obsługę wniosków o wsparcie oraz wniosków o pomoc finansową były zatrudnione osoby z wieloletnim doświadczeniem w pracy w ARiMR.

Kontrole realizacji przez beneficjentów przedsięwzięć, były realizowane przez ARiMR OR losowo (zlecane przez Centralę ARiMR na podstawie analizy ryzyka) oraz na wniosek pracownika rozpatrującego dany wniosek w przypadku powzięcia wątpliwości co do prawidłowości wydatkowania środków przez beneficjentów.

ARiMR OR organizował szkolenia dla beneficjentów, rozpowszechniał materiały informacyjne na temat udzielania pomocy poprzez kolportaż oraz prowadzenie akcji informacyjnych przy wykorzystaniu środków masowego przekazu. Działania te nie były bezpośrednio dedykowane osobom wykluczonym cyfrowo. W ocenie NIK niezorganizowanie stanowiska komputerowego z dostępem do Internetu, umożliwiającego złożenie wniosku o pomoc finansową w drodze elektronicznej, pomimo iż tylko taką drogę ubiegania się o wsparcie przewidziano w jednostce należy uznać za nierzetelne.

Jednostka kontrolowana rozpatrywała wnioski zgodnie z obowiązującymi regulacjami w zakresie oceny wymogów merytorycznych i formalnych. ARiMR OR kierowała więcej niż jednokrotnie wezwania o dokonanie uzupełnienia/złożenia wyjaśnień do wniosku, co było niezgodne z Regulaminem wyboru przedsięwzięć do objęcia wsparciem, jednak wewnętrzne wytyczne Centrali ARiMR dopuściły taką możliwość w przypadkach wystąpienia problemów technicznych systemu uniemożliwiających odczytanie przez beneficjentów wezwań o uzupełnienie/wyjaśnienie wniosku oraz potrzeby doprecyzowania/ujednoczenia wniosku. Nie stwierdzono przypadków zatwierdzenia wniosków złożonych przez nieuprawnionego wnioskodawcę, jak również wypłaty zaliczki lub pomocy finansowej na niewłaściwy rachunek bankowy. NIK ocenia negatywnie proces rozpatrywania wniosków o płatność. Dziewięć na dziesięć (47%) badanych wniosków o płatność, zweryfikowanych zostało po terminie określonym w Instrukcji do wniosku o płatność³.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. Ocena ogólna została sformułowana w formie opisowej.

³ Dokument dot. procedury ubiegania się o środki finansowe.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR 1. Organizacja działań związanych z przeciwdziałaniem wykluczeniu cyfrowemu.

Opis stanu faktycznego

ARiMR realizuje zadania na podstawie Statutu nadanego rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 czerwca 2009 r. w sprawie nadania statutu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa⁵. Działania w zakresie zadań związanych z naborem i oceną wniosków oraz przekazywaniem środków publicznych, a także zadań związanych z rozpatrywaniem wniosków o ponowną ocenę przedsięwzięć/ ewentualnie zadań związanych z ponowną oceną przedsięwzięcia przypisane zostały do realizacji Biura Wsparcia Inwestycyjnego (dalej BWI) oraz Biura Działań Społecznych i Środowiskowych oraz Płatności Bezpośrednich (dalej BDSPB). W strukturze BWI były wyodrębnione wydziały: ds. Wdrożeń (dalej WW), ds. Autoryzacji (dalej WA), Samodzielne Stanowisko Pracy ds. kancelaryjno-biurowych w BWI oraz Wydział Zamiejscowy. W strukturze organizacyjnej BDSPB w latach 2020-2024 (do 5 lipca) wyodrębnione były wydziały: ds. PROW i Płatności Bezpośrednich, ds. Windykacji i Odwołań, ds. Działań Premiowych oraz Samodzielne stanowisko pracy ds. kancelaryjno - biurowych w BDSPB. Zmianą z 5 lipca 2024 r. w strukturze BDSBP wyodrębniono: Wydział ds. Koordynacji Biur i Obsługi Wniosków, Wydział ds. Odwołań, Wydział ds. Działań Premiowych oraz Samodzielne stanowisko pracy ds. kancelaryjno - biurowych w BDSPB.

Kontrole u beneficjentów (na miejscu) były realizowane przez pracowników Biura Kontroli na Miejscu (dalej BKM).

Zakresy obowiązków pracowników zatrudnionych w BWI oraz BDSPB w sposób precyzyjny określały zadania pracowników i były aktualizowane na bieżąco w sytuacji zmiany zakresu realizowanych zadań lub zmian w regulaminie wewnętrznym. Zakres uprawnień był określony w ww. dokumencie.

Ww. komórki rozpatrywały również wnioski o ponowną ocenę przedsięwzięcia. Sprawy były dekretowane przez właściwego kierownika komórki organizacyjnej w sposób zapewniający zgodność z zasadą „dwóch par oczu”. W trakcie badania

⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Dz.U. z 2024 r., poz. 298

próby spraw stwierdzono jeden przypadek rozpatrywania wniosku o wsparcie oraz wniosku o ponowną ocenę przez tego samego pracownika.

W wydziale BWI w okresie objętym kontrolą zatrudnionych było według stanu na 31 grudnia od 2020 r. do 2024 r., odpowiednio: 58, 51, 38, 56, 56 pracowników. Spośród wszystkich pracowników BWI, siedmiu pracowało ok. jednego roku, po czym zakończyło pracę, sześciu pracowników ok. dwa lata oraz sześciu pracowników od 1 do 6 miesięcy, po czym zakończyło pracę. Zatrudnienie większej liczby osób w okresie objętym kontrolą wynikało z potrzeby zapewnienia odpowiedniej liczby pracowników do obsługi procesów związanych z naborem i oceną wniosków, a także zadań związanych z rozpatrywaniem wniosków o ponowną ocenę przedsięwzięć.

Pracownicy zatrudnieni w 2025 r. w BWI posiadali wieloletni staż pracy w ARiMR OR, część z nich rozpoczęła pracę w BWI w ramach przeniesienia z innych komórek organizacyjnych lub naboru bezpośrednio do BWI. Pracownikom realizującym czynności związane z naborem, oceną i zatwierdzaniem wniosków złożonych w systemie teleinformatycznym zadania powierzono na piśmie. Wszyscy pracownicy potwierdzili pisemnie ich przyjęcie. System zastępstw był realizowany w oparciu o plan zastępstw opracowywany dla poszczególnych komórek organizacyjnych. Pracownicy odbywali regularne szkolenia w formie stacjonarnej, elearningowej. Część szkoleń zakończona była egzaminem końcowym. Pracownicy dokonujący weryfikacji wniosków w systemach teleinformatycznych realizowali zadania uwzględniając zasady bezpieczeństwa ochrony danych osobowych określonych w Regulaminie ochrony danych osobowych. Zgodnie z powyższą regulacją, pracownicy posiadali upoważnienia do przetwarzania danych osobowych. Kierownictwo wydziału BWI nie podlegało zmianom w okresie objętym kontrolą. Kierownik Wydziału BWI pełni funkcję od czerwca 2012 r. ARiMR OR dokonywała rejestracji, oceny i zatwierdzania wniosków, które wpłynęły w systemie teleinformatycznym na podstawie obowiązujących procedur: *„Instrukcja obsługi aplikacji eWoP umożliwiającej składanie elektronicznych wniosków o płatność w ramach poddziałań premiowych oraz inwestycyjnych”*, *„Aplikacja OFSA-PROW 2014-2020 Instrukcja stanowiskowa dla poddziałań premiowych”*, *Książkę procedur PROW 2014-2020⁶: Obsługa wniosku o pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników (Premie dla młodych rolników) oraz Obsługa wniosku o pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników (Premie dla młodych rolników) w ramach PROW 2014-2020, Obsługa wniosku o przyznanie pomocy na operacje typu "Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej" w ramach poddziałania "Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich" objętego PROW na lata 2014-2020⁷, Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw (Restrukturyzacja małych gospodarstw) w ramach PROW 2014-2020 Obsługa wniosku o przyznanie pomocy⁸, KSIĄŻKA PROCEDUR FER na lata 2021-2027 - Obsługa wniosków o płatność w ramach Priorytetów 1, 2 i 3 zawartych w programie Fundusze Europejskie dla Rybactwa na*

⁶ KP-611-325-ARiMR/13/z, KP-611-398-ARiMR/7/z

⁷ KP-611-376-ARiMR/9/z

⁸ KP-611-326-ARiMR/10/z

lata 2021-2027⁹, Książka procedur Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności Obsługa wniosku o płatność w ramach inwestycji koordynowanych przez MRiRW finansowanych ze środków planu rozwojowego KPO¹⁰, Obsługa wniosku o objęcie wsparciem oraz umowy w ramach inwestycji koordynowanych przez MRiRW finansowanych ze środków planu rozwojowego KPO, Książka procedur horyzontalna Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 Obsługa wniosku o płatność w zakresie interwencji obsługiwanych w systemie CSOB ze środków Planu strategicznego dla WPR na lata 2023-2027¹¹. Procedury zawierały komplet informacji dot. poszczególnych działań oraz opis kolejnych kroków działania pracowników ARiMR na każdym etapie postępowania. Dyrektor ARiMR OR wyjaśnił, że zapewnienie przeprowadzania okresowych analiz ryzyka utraty integralności, dostępności lub poufności informacji oraz podejmowanie działań minimalizujących to ryzyko nie leżało w kompetencji tej jednostki. Zgłaszanie incydentów naruszenia bezpieczeństwa informacji odbywało się w oparciu o Zarządzenie Prezesa ARiMR nr 51/2024 z 23 maja 2024 r. w sprawie wprowadzenia Polityki bezpieczeństwa informacji w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Dyrektor ARiMR wyjaśnił, iż nie posiada kompetencji w zakresie wprowadzania procedur dot. pomocy wnioskodawcom wykluczonym cyfrowo w procesie aplikowania o środki finansowe. Podał ponadto, że w strukturze organizacyjnej jednostki uwzględniono stanowisko ds. informacji i promocji. Dyrektor wyjaśnił, że pracownicy udzielali zainteresowanym informacji dotyczących możliwości i zasad uzyskania wsparcia. Informacje udzielane były również w przypadku zgłoszeń telefonicznych. Wyjaśnił, że zgodnie z art. 65. ustawy z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027¹² właściwy w sprawie przyjmowania wniosków i wydawania decyzji w sprawie przyznania płatności jest Kierownik Biura Powiatowego i w związku z tym zapewnia się rolnikom pomoc techniczną w Biurach Powiatowych ARiMR w zakresie składania wniosków o przyznanie płatności. Dyrektor wyjaśnił, że w odniesieniu do danej kampanii pojawiał się stosowny komunikat Departamentu Płatności Bezpośrednich, który opisywał jakie rodzaje pomocy technicznej są zapewniane oraz w jakim zakresie może się ona odbywać. Dyrektor podał, że w każdym Biurze Powiatowym znajdowało się stanowisko pomocy technicznej wyposażone w komputer, a pomocy udzielał wykwalifikowany pracownik. Dyrektor podkreślił, że wniosek wysłany do ARiMR był rozpatrywany w takim zakresie w jakim żądanie rolnika zostało zgłoszone, tzn. dla tych płatności jakie zadeklaruje rolnik we wniosku, w związku z tym nie ma możliwości, aby pracownik wypełnił wniosek za rolnika, ponieważ rodziłoby to konflikt interesów. Ponadto Dyrektor podał, że w OR nie przebiega żaden z etapów przyjęcia ani obsługi wniosków obszarowych prowadzących do wydania decyzji więc nie ma potrzeby, aby udostępniać stanowisko techniczne, służące do składania wniosków i wyjaśnień w ich zakresie. Dyrektor nie odniósł się w żadnym z pism, w jakim zakresie pomoc osobom wykluczonym cyfrowo

⁹ KP-611-1028-ARiMR/1/z

¹⁰ KPH-611-435-ARiMR/1/z

¹¹ KP-611-614-ARiMR/2.2/r

¹² Dz. U. z 2024 r. poz. 1741

może być świadczona w siedzibie OR ARiMR w zakresie weryfikowanych przez tę jednostkę wniosków (nie w Biurach Powiatowych) poza udzielaniem wyjaśnień i informacji, organizacją szkoleń oraz udostępnieniem materiałów informacyjnych (ulotki, broszury, materiały informacyjne umieszczone na stronie internetowej, audycje telewizyjne i radiowe oraz doradztwo świadczone przez Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale). Dyrektor wyjaśnił, że *strona internetowa ARiMR jest częściowo zgodna z ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych, jednak mogą się zdarzyć niezgodności i wyłączenia polegające na wystąpieniu sytuacji, że pomimo starań redaktorów serwisu, pewne dokumenty opublikowane na stronie są niedostępne z uwagi na fakt, że: pochodzą z różnych źródeł, ich wytworzenie odbywało się w kilku komórkach organizacyjnych, co uniemożliwiało wpływ na ich docelową treść oraz kształt, posiadają strukturę, w którą nie ma możliwości ingerencji*. Dyrektor podał, że w celu pomocy osobom z niepełnosprawnościami w 2020 r. w Oddziale Regionalnym oraz 21 biurach Powiatowych ARiMR zostało wyznaczonych 44 pracowników do pełnienia funkcji asystentów ds. dostępności. Pracownicy odbyli cykl szkoleń z zakresu komunikowania się z osobami ze szczególnymi potrzebami w celu udzielania informacji, pomocy oraz wsparcia. W ARiMR OR zorganizowano punkt obsługi klienta (POK), gdzie pracownicy udzielali informacji zainteresowanym stronom, nie zorganizowano natomiast stanowisk stacjonarnych ani mobilnych umożliwiających osobom wykluczonym cyfrowo wypełnienie i wysłanie wniosku drogą elektroniczną oraz uzyskanie pomocy w tym zakresie od wyznaczonego pracownika.

ARiMR OR w zakresie obsługi wniosków realizowanych w formie teleinformatycznej korzystał z aplikacji: PUE, eWop w zakresie działań wynikających z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności, PUE oraz CSOB w zakresie interwencji wynikających z Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, CST2021¹³ w zakresie Funduszu Europejskiego dla Rybactwa na lata 2021-2027, PUE, eWop, OFSA w zakresie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. W przypadku awarii aplikacji eWniosekPlus, wszystkie komunikaty o awariach i błędach systemu znajdowały się na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl w zakładce eWniosekPlus¹⁴ oraz komunikaty o dostępności systemów teleinformatycznych¹⁵. Zainteresowana strona miała możliwość zgłoszenia błędów aplikacji eWniosekPlus poprzez dedykowany Portal Centrum Pomocy¹⁶. W OR nie był prowadzony rejestr awarii. Dyrektor podał, że pismem z dnia 3 lutego 2023 r. Dyrektorzy OR ARiMR zostali poinformowani, że w związku z niepoprawnym działaniem systemów informatycznych w procesie wzywania do uzupełnień braków wniosków złożonych poprzez PUE w naborach przeprowadzonych w 2022/2023 r. w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności w części inwestycji A1.4.1 (działanie 1, działanie 3 i działanie 5) w dniu 1 lutego 2023 r.

¹³ System zewnętrzny

¹⁴ <https://www.gov.pl/web/arimr/komunikaty-ewniosekplus>

¹⁵ <https://www.gov.pl/web/arimr/komunikaty-o-dostepnoscisystemowteleinformatycznych-arimr>

¹⁶ <https://pomoc.arimr.gov.pl/secure/Dashboard.jspa>

została udostępniona w systemie Lider możliwość ponownego uruchomienia etapu wzywania do uzupełnień wniosków. Funkcjonalność ta polegała na możliwości ponownego wezwania do uzupełnienia w związku z wyjątkowymi okolicznościami, na które wnioskodawcy nie mieli wpływu, pomimo określenia w Regulaminach poszczególnych naborów tylko 1-krotnego wezwania. Wezwanie do uzupełnienia Wniosku o objęcie wsparciem należało ponownie skierować do wnioskodawców, którzy pomimo wezwania nie dokonali korekty Wniosku o objęcie wsparciem lub uzupełnienia brakujących dokumentów do wniosku o objęcie przedsięwzięcia wsparciem. Ponowne wezwanie do uzupełnienia było kierowane do wszystkich wnioskodawców, których wnioski w systemie Lider miały do dnia 3 lutego 2023 r. status „niekompletny”. Ponadto w przypadku wystąpienia wyjątkowych okoliczności, na które wnioskodawcy nie mieli wpływu takich jak: błędne działanie systemu, brak możliwości odczytu wezwania w terminie, brak możliwości odpowiedzi w terminie itp. wysyłano kolejne wezwanie o uzupełnienie wniosku lub podejmowano decyzje o przeprowadzeniu ponownej oceny wniosku. Decyzje o ponownym wezwaniu do uzupełnienia wniosku podejmowano również w sytuacji, gdy złożone wyjaśnienia wymagały doprecyzowania lub wystąpiły rozbieżności względem danych zawartych w złożonym wniosku o wsparcie¹⁷. W treści kierowanej do wnioskodawców korespondencji związanej z obsługą wniosków wskazane było imię i nazwisko pracownika weryfikującego wniosek oraz numeru telefonu, za pomocą którego beneficjent mógł nawiązać kontakt z prowadzącym sprawę. Na stronie internetowej ARiMR w formacie kontakt podane zostały numery telefonów bezpłatnej infolinii, pod którymi można było uzyskać niezbędne informacje. Pytania można było również składać na dedykowany adres mailowy. Błędy dotyczące działania aplikacji PUE można było również zgłaszać na stronie internetowej <https://pomoc.arimr.gov.pl/secure/Dashboard.jspa>. W przypadku poinformowania pracowników o występujących problemach dot. funkcjonowania PUE np. podczas uzupełniania wniosku, pracownik wysyłał zgłoszenie z opisem problemu do służb informatycznych ARiMR (portal JIRA), gdzie zgłoszenie było rejestrowane, a następnie rozwiązywane.

Zgodnie z przedłożonym zestawieniem, zidentyfikowano dwie awarie¹⁸ związane z funkcjonowaniem systemów (po jednej w 2023 r. i 2024 r.). Nie zidentyfikowano awarii sprzętu zapewniającego dostęp do systemów oraz związanych z funkcjonowaniem systemów usuniętych nieterminowo.

(akta kontroli tom I str. 10-317, 619, tom II str. 1-100)

W dniu 28 stycznia 2025 r. w ARiMR OR, działając na podstawie art. 39 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli, dokonano oględzin systemów teleinformatycznych oraz czynności w nich wykonywanych w związku z obsługą wniosków o wsparcie i wniosków o płatność składanych do ARiMR w postaci elektronicznej w ramach KPO: Działania 3.: Wsparcie w zakresie

¹⁷ Informacje z Centrali ARiMR z 20 oraz 31 marca 2023 r. dot. uruchomienia funkcjonalności Lider dot. ponawiania wzywania o uzupełnienie i wyjaśnienie wniosku (przypadki wystąpienia problemów technicznych, okoliczności wymagających dodatkowych wyjaśnień – możliwość dodania zdarzeń: „Wniosek o objęcie wsparciem po wyjaśnieniach jest kompletny, ale WoOW wymaga doprowadzenia do zgodności z treścią wyjaśnień” oraz zasad wzywania o ponowne uzupełnienie, wyjaśnienie.

¹⁸ Włączając problemy z funkcjonowaniem systemu, błędy systemowe oraz przerwy w dostępności.

przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, spożywczych oraz rybołówstwa lub akwakultury (nabory w okresie: 17 października - 18 listopada 2022 r., 3 stycznia - 5 lutego 2024 r.) oraz Działania 5: Wymiana pokryć dachowych z materiałów szkodliwych dla zdrowia lub środowiska w gospodarstwach rolnych (nabory w okresie: 17 października - 15 listopada 2022 r., 15 grudnia 2023 r. - 12 stycznia 2024 r.) oraz Interwencji pszczelarskiej. W wyniku oględzin ustalono, że wnioskodawcy przesyłali wnioski o wsparcie przy użyciu Platformy Usług Elektronicznych (dalej: system PUE). Wpływ wniosku do ARiMR był widoczny w systemie Lider jako zarejestrowany i w rejestrze dokumentów i spraw ARiMR RED. Wnioski pobierane były do systemu RED, na dysk ARiMR. W systemie Lider tworzone korespondencje, umowy i aneksy umów. Wnioski pobrane do systemu były przechowywane w odrębnych eteczkach dla każdego wnioskodawcy w systemie RED. Analiza była dokonywana na podstawie „Karty weryfikacji wniosku o objęcie wsparciem KPO”. Oceny merytorycznej oraz oceny kryteriów szczegółowych dokonywano w karcie oceny kryteriów merytorycznych i szczegółowych dotyczących przedsięwzięcia (K-2.3/614). W dokumencie tym oceniano kompletność wniosku, przeprowadzano ocenę merytoryczną wniosku na podstawie dokumentów dołączonych do wniosku oraz systemów i aplikacji takich jak IACS (czy przyznano dopłaty bezpośrednie), bazy KRUS (czy podlega ubezpieczeniu), Centralnej Ewidencji Działalności. W systemie weryfikowano spełnienie kryteriów określonych w regulaminie, minimalną i maksymalną wysokość wsparcia, kwalifikowalność kosztów oraz czy wnioskodawca ubiegał się o zaliczkę. Na tym etapie pojawiały się elementy niezbędne do uzupełnienia lub wyjaśnień wynikające z analizy danych na podstawie karty oceny określonej procedurą KP-611-614-ARiMR. W folderze dokonywano segregacji danych w układzie dotyczącym oceny ekonomicznej, formalnej, kosztorysowej, potrzeby kontroli na zlecenie i oceny punktowej. Wniosek i załączniki oceniały osoby, które miały w danym zakresie wiedzę specjalistyczną. Na podstawie tych kart pracownik dokonywał oceny, co wymaga dalszego wyjaśnienia, poprawienia lub uzupełnienia. W Liderze generowane było pismo¹⁹ zmieniając status sprawy na wymagający uzupełnienia/wyjaśnienia. Równolegle w systemie RED tworzone formatki pisma – *pismo wychodzące w RED*, gdzie podłączane było pismo z systemu Lider a następnie wysyłane przez PUE. W momencie wysyłki pisma przez system, generowany był komunikat mailowy lub sms do wnioskodawcy o wysyłce pisma (wskazany przez wnioskodawcę). Podgląd pisma był udostępniony wnioskodawcy w systemie PUE. Korekty i uzupełnienia wniosków oraz umowy procedowane były analogicznie, a procedurę kończyło odebranie dokumentu w systemie PUE przez wnioskodawcę. Gdy beneficjent złożył korektę, system Lider zmieniał status wniosku na uzupełniony. Na tej podstawie podejmowane było rozstrzygnięcie czy wniosek podlega dofinansowaniu czy nie. Dane były wpisywane do głównej karty weryfikacyjnej K/614. Równolegle w Liderze rozstrzygnięcie było odpowiednio oznaczane. Zmieniano status i generowane było pismo: do wyjaśnień, skierowaniu do kontroli na miejscu, do odmowy lub informacja o dofinansowaniu. Po zweryfikowaniu przez system Lider informacji o dostępności środków, status był zmieniany na „do umowy z dostępnymi

¹⁹Na podstawie KPH-611-614-ARiMR w zależności od oceny Lider generował formatki pisma według wzorów P 1-5/614, których wkład wymagał uzupełnienia o treści przygotowane w programie WORD.

środkami". Umowa generowana była przez system wraz z kwotą dofinansowania, informacją o terminie złożenia wniosku o płatność oraz terminie realizacji przedsięwzięcia. Po utworzeniu dokumentu w systemie Lider i wprowadzeniu jego numeru do systemu RED KPO, generowana była umowa. Ostateczny Odbiorca Wsparcia otrzymywał powiadomienie o umowie wraz z automatycznie generowanym pismem o oświadczeniu woli ARiMR. Potwierdzenie odczytu tego pisma było tożsame z podpisaniem umowy przez wnioskodawcę. Termin realizacji zadania oraz złożenie wniosku o płatność wynikały z deklaracji wnioskodawcy. Niepotwierdzenie przez wnioskodawcę w terminie maksymalnie 14 dni faktu odczytania dokumentu skutkowało ponownym wysłaniem powiadomienia. W przypadku jego nieodczytania w terminie 14 dni, umowę uznawano za niezawartą „z definitywnym brakiem wsparcia” co było zgodne z regulaminem²⁰. Aneksy do umowy były zawierane w przypadku złożenia wniosku przez beneficjenta przez PUE. W OR ARiMR nie było przypadku aneksowania umowy z inicjatywy Agencji. W trakcie oględzin, kierownik BWI wyjaśniła, że w działaniu 3 - 100% wniosków wymagało uzupełnienia. Zdarzały się przypadki składania pustych załączników. Nie było możliwe stwierdzenie czy dotyczyło to wniosków składanych przez firmy konsultingowe.

Z regulaminu wynikała jednokrotna możliwość złożenia korekty wniosku czy uzupełnienia braków formalnych. Niemniej wśród weryfikowanych wniosków były przypadki złożenia więcej niż jednej korekty. Kierownik wydziału BWI wyjaśniła, że złożenie więcej niż jednej korekty wniosku było spowodowane faktem, że z wyjaśnień wynikała np. potrzeba ujednoczenia danych. Z kolei w przypadku działania 5, wystąpiły sytuacje awarii systemu, które miały miejsce do 3 lutego 2023 r. Do tych wnioskodawców, którym minął termin złożenia korekty wniosku, ponawiano wysłanie wezwania o uzupełnienia i wyjaśnienia. Pani kierownik BWI podała, że w działaniu 5, ponad 60% wniosków wymagało uzupełnienia.

Kierownik BWI podczas oględzin wyjaśniła ponadto, że system PUE nie ma funkcjonalności działania przez pełnomocnika. Podczas logowania do systemu PUE wymagany był numer producenta, którego właścicielem był wyłącznie wnioskodawca. Kierownik poinformowała również, że nie ma wiedzy czy wnioskodawcy, którzy mieli trudności ze złożeniem wniosku w postaci elektronicznej udostępniali komukolwiek swoje unikatowe dane do logowania. Pani Kierownik poinformowała, że wnioskodawca w systemie PUE, po zalogowaniu może przejrzeć komunikaty i korespondencję przesłaną przez ARiMR, jednak pracownicy ARiMR nie mają wglądu do PUE w tym zakresie.

Pani Kierownik BWI w trakcie oględzin wyjaśniła, że ARiMR OR nie miał wiedzy na temat trudności w dostarczaniu przez wnioskodawców dokumentów oraz przypadków przeciążenia i zablokowania systemu w wyniku złożenia zbyt dużej liczby wniosków o wsparcie w tym samym czasie, np. tuż przed upływem terminu zakończenia naboru. Informacje w tym zakresie leżały w gestii centrali ARiMR.

²⁰ Regulamin wyboru przedsięwzięć objęcia wsparciem z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększenia Odporności : INWESTYCJA: A 1.4.1. Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu; Wsparcie w zakresie przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, spożywczych, rybołówstwa lub akwakultury nr A1.4.1.KPO_3/23/02, oraz Część Inwestycji: Wymiana pokryć dachowych z materiałów szkodliwych dla zdrowia lub środowiska w gospodarstwach rolnych nr A1.4.1.KPO_5/23/02

Beneficjenci mieli do dyspozycji bezpłatne infolinie. Zdarzały się incydentalne przypadki zgłoszeń niedziałania systemu, były one przekierowywane do centrali. Nie sporządzano ewidencji takich działań. System umożliwiał generowanie aneksów do umów na wniosek beneficjenta oraz z inicjatywy ARiMR. Pani Kierownik wyjaśniła, że nie pamięta od kiedy. Zmiany wskazane przez beneficjenta trzeba było wprowadzić do aneksu manualnie. W ramach działania 3 wpłynęło 5 wniosków o aneks (w tym dwukrotnie do jednego wniosku). W przypadku działania 5 złożono 34 takie wnioski. Pani kierownik wyjaśniła, że wnioski o sporządzenie aneksu do umowy z powodu zmiany określonych w umowie terminów były bezzasadne, gdyż zgodnie z regulaminem, aneks w takich przypadkach nie był wymagany (wszystkich beneficjentów obowiązywały krańcowe daty wynikające z regulaminu).

W ramach Interwencji I6.2 Interwencja w sektorze pszczelarskim, inwestycje wspierania gospodarstw pasiecznych, wnioskodawca składał wniosek przez PUE. Wniosek automatycznie był rejestrowany w systemie RED oraz w systemie CSOB (Centralny System Obsługi Beneficjenta). W systemie CSOB następowała jego weryfikacja w karcie kontroli wykluczeń, kontroli kompletności, kontroli merytorycznej oraz karcie wydania oceny wniosku. Wezwania o uzupełnienie i wyjaśnienie generowane były w systemie CSOP²¹. W działaniu tym nie było przypadków zawierania aneksów do umowy.

Wnioski o płatność w ramach działań 3 i 5 KPO były wysyłane przez beneficjentów przez PUE na eWop, gdzie automatycznie widoczne były w systemie Lider i RED. Pracownik ściągał wnioski z eWoP i wklejał (paczkę) do eteczki w systemie RED. Podgląd wniosku widoczny był w systemie Lider jako odzwierciedlenie formularza oraz po ściągnięciu w eteczce w systemie RED.

W systemie Lider, eWop i RED pracownik obsługujący miał możliwość podglądu wszystkich wniosków. System Lider zapewniał funkcjonalność w postaci wyszukania konkretnego wniosku wg nazwiska i działania, nr sprawy, nr producenta, NIP, PESEL czy też statusu wniosku.

Wniosek pobierany był w pliku formatu pdf i jpg (pobranie paczki). Potem zapisywany był z pobranych plików do systemu RED. Weryfikacja wniosków była dokonywana elektronicznie (pracownicy, którym było wygodniej drukowali wniosek podlegający ocenie²², szczególnie w przypadkach przewidujących większy zakres przedsięwzięcia). Dokumentacja była archiwizowana w postaci elektronicznej (eteczka w aplikacji RED). Beneficjent miał możliwość dokonywania autokorekty wniosku o płatność jako samouzupełnienie. Po stwierdzeniu potrzeby uzupełnienia wniosku o płatność przez pracownika ARiMR OR, w systemie Lider generowane było pismo (formatka), natomiast zakres uzupełnień był wklejany przez pracownika. Weryfikacja odbywała się w Word, a lista weryfikacyjna w postaci pdf była skanowana do eteczki jako ślad rewizyjny. Powiadomianie o potrzebie uzupełniania wniosku wysyłane było drogą wskazaną przez beneficjenta np. sms lub/i email. Na etapie obsługi wniosku o płatność pracownik miał pełen dostęp do złożonego wniosku o wsparcie, w tym do sposobu informowania na tamtym etapie. Wniosek był weryfikowany w oparciu o Kartę weryfikacji wniosku o płatność procedura KPH-

²¹ W przeciwieństwie do działań KPO 3 oraz 5 nie było potrzeby dokonywania zapisów w Word by je potem przekopiować.

²² Pojedyncze dokumenty, drukowane dla wygody pracownika, były po zakończonej weryfikacji niszczone.

611-435-ARiMR. Pod tą kartę, podpinana była karta weryfikacji kryteriów szczegółowych K2.5/435 (procedowana elektronicznie). Korekty wniosków były procedowane w ten sam sposób. Po stwierdzeniu kompletności wniosków następowała weryfikacja kosztów w systemie²³ oraz zmiana statusu na „pozytywna weryfikacja”. Potem następowało zlecenie płatności, które generowane było przez system i kierowane do Polskiego Funduszu Rozwoju (dalej PFR). Po wypłacie środków przez PFR, wysyłana była do Lidera informacja widoczna jako status wraz z datą przelewu, kwotą i ewentualnie odmową realizacji wypłaty²⁴.

Jeżeli wnioskodawca zawnioskował o zaliczkę, jej wypłata następowała po podpisaniu deklaracji wekslowej i weksla²⁵. Wypłata zaliczki nie wymagała dodatkowego wniosku i była wypłacana automatycznie po podpisaniu umowy i weksla. Podgląd weksla w formie skanu był widoczny dla pracowników w systemie RED. Pani kierownik poinformowała, że nie odnotowano sytuacji wystąpienia problemów z załączaniem i przesyłaniem poprzez systemy np. fotografii potwierdzających faktyczną realizację inwestycji przez beneficjentów. W ramach interwencji 6.2 beneficjent postępował podobnie jak w przypadku wniosków wdrożeniowych. Wniosek był generowany do weryfikacji w ARiMR OR. Następowala rejestracja w systemie RED i CSOB (wgląd był dostępny zarówno do formularza wniosków jak i załączników). Wszystkie etapy weryfikacji wniosków o płatność wynikające z karty weryfikacyjnej były widoczne w CSOB (weryfikacja elektroniczna). Ze względu na mało skomplikowany charakter działań w zakresie Interwencji 6.2 nie było potrzeby drukowania wniosków. Uzupelnienie wniosku było automatycznie generowane w systemie, jego treść była uzupełniana przez pracownika. Na uzupełnienie było 7 dni od dnia doręczenia. Uzupełnienia były składane przez PUE, weryfikacja wyglądała analogicznie jak w przypadku wniosku o płatność.

Po stwierdzeniu uzupełnienia wniosku (ocena pod kątem wystąpienia przesłanek wykluczenia płatności, ocena formalna, ocena merytoryczna, ewentualne pomniejszenia kosztów operacji, zestawienie kwoty do refundacji/wypłaty) w aplikacji CSOB zmieniano status na „do wypłaty” i generowane było zlecenie płatności. Beneficjent uzyskiwał informację generowaną w systemie o przyznanej kwocie pomocy oraz ostatecznym terminie wypłaty. Pracownik miał wgląd w status realizacji²⁶ (zrealizowana/niezrealizowana) oraz datę wypłaty środków.

Kierownik wyjaśniła, że w instrukcjach wypełniania wniosków nie było zawartych żadnych wymogów, co do wersji wymaganej przeglądarki internetowej niezbędnej do złożenia wniosku. W wyniku oględzin ustalono ponadto, że w OR ARiMR utworzone były dwa stanowiska recepcyjne, gdzie udzielano informacji oraz odbierano telefony. Ponadto utworzone były dwa wyodrębnione stanowiska informacyjne (dwa oddzielne pokoje). Stanowiska te nie były wyposażone w jednostkę komputerową umożliwiającą wypełnienie i przesłanie

²³ Na tym etapie była możliwość przeprowadzenia kontroli na miejscu (typowanie przez centrale lub wynikało z wątpliwości np. czy zrealizowane zadanie było zgodne z wnioskiem).

²⁴ Odmowa z powodu braku środków. ARiMR OR w takim przypadku musiała jeszcze raz składać wnioski – sytuacja wystąpiła jednokrotnie (40 wniosków) w czerwcu 2024 r. z powodu przekroczenia planu środków przewidzianych do wypłaty w danym miesiącu. Środki były ponownie dostępne 18 lipca.

²⁵ Podpisanie deklaracji wymagało osobistej wizyty w ARiMR OR.

²⁶ W pierwszym naborze nie zostały wprowadzone daty wypłat.

wniosku o wsparcie przez osoby wykluczone cyfrowo. Osoby, które zgłaszały problemy np. związane z wypełnianiem i przesyłaniem dokumentów, odczytem korespondencji itp. (kontakt mailowy z infolinią) były przekierowywane do centrali ARiMR.

Pani kierownik poinformowała, że w ARiMR OR nie była świadczona pomoc w zakresie wypełnienia i wysłania wniosku.

Kierownik Biura Działań Społecznych i Środowiskowych i Płatności Bezpośrednich poinformował, iż w przypadku zgłaszania powyższych problemów, beneficjenci byli kierowani do PODR lub do biur powiatowych (gdzie w przypadku IRZ i dopłat bezpośrednich (eWniosekPlus) zostało przygotowane komputerowe stanowisko pomocy technicznej odłączone od sieci Agencji).

Dyrektor OR ARiMR wyjaśnił, że rozwiązywanie problemu niedostępności usług lub awarii PUE nie należy do zadań Dyrektora POR ARiMR. Awarie zgłaszane były do Departamentu Zarządzania Informatyką, w którego kompetencjach leży dbałość o właściwe funkcjonowanie aplikacji. Departament ten posiadał również wiedzę w zakresie przeciążenia systemów.

(akta kontroli tom I str. 502-526)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Punkt informacyjny działający w siedzibie OR ARiMR nie został wyposażony w stanowisko komputerowe z dostępem do Internetu, umożliwiające korzystanie z niego przez beneficjentów, pomimo że pismem znak P-1517 DAiS-WAiS.244.I.2016.AK z 22 lipca 2016 r. Prezes ARiMR wydał takie polecenie.

Dyrektor wyjaśnił, że w OR ARiMR nie utworzono stanowisk komputerowych. Podał również, że w wypełnianiu wniosków bezpłatnie pomagali eksperci z ośrodków doradztwa rolniczego, gdzie beneficjenci mogą umówić się na wizytę.

W ocenie NIK, osoby wykluczone cyfrowo, powinny mieć zapewnioną możliwość dokonania czynności wymagających dostępu do Internetu oraz komputera w placówce, która warunkuje udzielenie pomocy finansowej złożeniem wniosku wyłącznie w formie elektronicznej. Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego (dalej PODR) jest odrębną placówką, niepodlegającą ARiMR, jego działalność nie może więc zastępować OR ARiMR pomocy beneficjentom wykluczonym cyfrowo. Ponadto część usług świadczonych przez PODR była odpłatna, w tym wypełnienie wniosku w ramach Działania 3 i 5.

(akta kontroli tom I str. 12-13, tom V str. 487-490)

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie wprowadzone rozwiązania organizacyjne w zakresie przypisania właściwym komórkom organizacyjnym zadań związanych z naborem i oceną wniosków oraz przekazywaniem środków publicznych wnioskodawcom. Na stanowiskach nadzorujących obsługę wniosków o wsparcie oraz wniosków o pomoc finansową były zatrudnione osoby z wieloletnim doświadczeniem w pracy w ARiMR. Pracownicy odbywali regularnie szkolenia, w tym przed każdą kampanią naboru wniosków o wsparcie. OR ARiMR organizowała szkolenia dla rolników, propagowała materiały informacyjne na temat udzielania pomocy poprzez kolportaż drukowanych materiałów informacyjnych oraz prowadzenie akcji informacyjnych przy wykorzystaniu

środków masowego przekazu. Działanie te nie były bezpośrednio dedykowane osobom wykluczonym cyfrowo. Zdaniem NIK brak zorganizowania stanowiska komputerowego z dostępem do Internetu, umożliwiającego złożenie wniosku o pomoc finansową w drodze elektronicznej, pomimo iż tylko taką drogą ubiegania się o wsparcie przewidziano w jednostce należy uznać za nierzetelne.

OBSZAR

2. Realizacja zadań związanych z naborem i dystrybucją środków publicznych, z zapewnieniem równego dostępu osobom lub podmiotom wykluczonym cyfrowo.

Opis stanu faktycznego

W OR ARiMR w latach 2021-2024 (do 30 listopada 2024 r.)²⁷ przeprowadzono łącznie 54 nabory wniosków²⁸ z czego 27 naborów²⁹ dopuszczało wyłącznie papierową formę złożenia wniosków, 27 naborów dopuszczających wyłącznie elektroniczną formę złożenia wniosku³⁰. Nie prowadzono naborów dopuszczających obydwie ww. formy składania wniosków jednocześnie, jednak w przypadkach wniosków składanych w formie papierowej, możliwe było złożenie wniosku w formie dokumentu elektronicznego wysłanego na elektroniczną skrzynkę podawczą za pośrednictwem platformy ePuap. Wniosek wraz z załącznikami był drukowany w celu założenia teczki sprawy.

Łącznie, w okresie objętym kontrolą złożonych zostało 11 118³¹ wniosków³², z czego w formie papierowej złożono 1 285³³ wniosków oraz w formie elektronicznej 9 833³⁴ wnioski. Spośród wszystkich złożonych wniosków, korekty dokonano w 5 478 wnioskach³⁵ z czego 4 682 korekty³⁶ dotyczyły wniosków złożonych drogą elektroniczną oraz 796³⁷ złożonych drogą papierową.

Szczegółowej analizie³⁸ poddano Działanie 3. w ramach KPO: Wsparcie w zakresie przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, spożywczych oraz rybołówstwa lub akwakultury (Dalej Działanie 3), Działanie 5. w ramach KPO: Wymiana pokryć dachowych z materiałów szkodliwych dla zdrowia lub środowiska w gospodarstwach rolnych (Dalej Działanie 5) oraz Interwencja pszczelarska I.6.2 - Interwencja: inwestycje, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych z Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027 (Dalej Interwencja pszczelarska). W ramach przeprowadzonych naborów nie było przypadku odrzucenia wniosku o płatność z powodu wyczerpania puli środków, stąd też nie odnotowano przypadków odrzucenia wniosków, gdzie oprócz stosowanych merytorycznych metod premiowania wprowadzono kryterium kolejności złożenia wniosków.

W ramach Działania 3

²⁷ Dot. programów PROW 2014-2020, KPO, PS dla WPR.

²⁸ W 2021 r. 11, w 2022 r. 9, w 2023 r. 14 oraz w 2024 r. 20.

²⁹ W 2021 r. 11, w 2022 r. 7, w 2023 r. 8, w 2024 r. 1.

³⁰ W 2022 r. 2, w 2023 r. 6, w 2024 r. 19.

³¹ W 2021 r. 381, w 2022 r. 3 514, w 2023 r. 1 684, w 2024 r. 5 539.

³² Dane dot. programów PROW 2014-2020, KPO, PS dla WPR.

³³ W 2021 r. 381 wniosków, w 2022 r. 3 514 wniosków, w 2023 r. 516, w 2024 r. 17.

³⁴ W 2022 r. 3 143, w 2023 r. 1 168, w 2024 r. 5 522.

³⁵ W 2021 r. 203, w 2022 r. 2 567, w 2023 r. 1 009, w 2024 r. 1 699.

³⁶ W 2022 r. 2 286, w 2023 r. 712, w 2024 r. 1684

³⁷ W 2021 r. 203, w 2022 r. 281, w 2023 r. 297, w 2024 r. 15.

³⁸ Wg stanu na dzień 4 grudnia 2024 r.

I nabór przeprowadzony w okresie od 17 października 2022 r. do 18 listopada 2022 r.:

- złożono 19 wniosków,
- liczba korekt złożonych do ww. wniosków - 11,
- liczba wniosków zweryfikowanych pozytywnie - 3 (4 - liczba korekt),
- liczba wniosków pozostawionych bez rozpatrzenia z powodu: złożenia w niedopuszczalnej formie, nieuzupełnienia, niedokonania korekty, braku załączników - 0,
- liczba wniosków zweryfikowanych negatywnie - 16. Główne powody odmów to: brak złożenia, uzupełnienia lub kompletnego uzupełnienia w odpowiedzi na wezwanie do złożenia uzupełnień/wyjaśnień, brak spełnienia warunków udzielania wsparcia, rezygnacje wnioskodawców.
- liczba wniosków o ponowną ocenę przedsięwzięcia - 3,
- liczba wniosków o ponowną ocenę pozostawionych bez rozpatrzenia - 0,
- liczba wniosków o ponowną ocenę ocenionych negatywnie (brak przesłanek pozwalających na pozytywną ocenę wniosku o ponowną ocenę) - 2,
- liczba wniosków ocenionych pozytywnie w wyniku ponownej weryfikacji - 1.

II nabór przeprowadzony w okresie od 3 stycznia 2024 r. do 5 lutego 2024 r.:

- złożono 161 wniosków,
- liczba złożonych korekt - 49,
- liczba wniosków zweryfikowanych pozytywnie - 12 (26 - liczba korekt),
- liczba wniosków pozostawionych bez rozpatrzenia z powodu: złożenia w niedopuszczalnej formie, nieuzupełnienia, niedokonania korekty, braku załączników - 0,
- liczba wniosków zweryfikowanych negatywnie - 47³⁹,
- liczba wniosków o ponowną ocenę przedsięwzięcia - 4 (w tym jeden w trakcie weryfikacji),
- liczba wniosków o ponowną ocenę pozostawionych bez rozpatrzenia - 0,
- liczba wniosków ponownie ocenionych negatywnie (brak przesłanek pozwalających na pozytywną ocenę wniosku o ponowną ocenę) - 3,
- liczba wniosków ocenionych pozytywnie w wyniku ponownej weryfikacji - 0

W ramach Działania 5

I nabór przeprowadzony w okresie od 17 października 2022 r. do 15 listopada 2022 r.:

- liczba złożonych wniosków - 3 124,
- liczba korekt złożonych do ww. wniosków - 3 099,
- liczba wniosków (korekt) zweryfikowanych pozytywnie - 2 081 - liczba wniosków (2884 - liczba korekt),
- liczba wniosków pozostawionych bez rozpatrzenia z powodu złożenia w niedopuszczalnej formie - 2⁴⁰,
- liczba wniosków zweryfikowanych negatywnie - 1043. Główne powody odmów to: brak złożenia uzupełnienia lub kompletnego uzupełnienia

³⁹ Główne powody odmów to: brak złożenia uzupełnienia lub kompletnego uzupełnienia w odpowiedzi na wezwanie do złożenia uzupełnień/wyjaśnień, brak spełnienia warunków udzielania wsparcia, rezygnacje wnioskodawców

⁴⁰ Papierowa forma wniosku.

- w odpowiedzi na wezwanie do złożenia uzupełnień/wyjaśnień, brak spełnienia warunków udzielania wsparcia, rezygnacje wnioskodawców,
- liczba złożonych wniosków o ponowną ocenę przedsięwzięcia - 60,
- liczba wniosków o ponowną ocenę przedsięwzięcia pozostawionych bez rozpatrzenia - 9 (powody: 3 - rezygnacje wnioskodawców, 3 - złożenie w inny sposób niż za pośrednictwem PUE⁴¹, 3 - brak spełnienia wymogów zawartych w regulaminie),
- liczba wniosków o ponowną ocenę przedsięwzięcia ocenionych negatywnie (brak przesłanek pozwalających na pozytywną ocenę wniosku o ponowną ocenę) - 45,
- liczba wniosków ocenionych pozytywnie w wyniku ponownej oceny - 6.

II nabór przeprowadzony w okresie od 15 grudnia 2023 r. do 12 stycznia 2024 r.:

- liczba złożonych wniosków – 3 346,
- liczba korekt złożonych do ww. wniosków – 1 504⁴²,
- liczba wniosków (korekt) zweryfikowanych pozytywnie – 1 509 – liczba wniosków (1 273 – liczba korekt),
- liczba wniosków pozostawionych bez rozpatrzenia z powodu: złożenia w niedopuszczalnej formie, nieuzupełnienia, niedokonania korekty, braku załączników - 0,
- liczba wniosków zweryfikowanych negatywnie – 309. Główne powody odmów to: brak złożenia uzupełnienia lub kompletnego uzupełnienia w odpowiedzi na wezwanie do złożenia uzupełnień/wyjaśnień, brak spełnienia warunków udzielania wsparcia, rezygnacje wnioskodawców,
- liczba wniosków o ponowną ocenę przedsięwzięcia – 11,
- liczba wniosków o ponowną ocenę przedsięwzięcia pozostawionych bez rozpatrzenia – 1 - brak spełnienia kryteriów określonych w regulaminie,
- liczba wniosków o ponowną ocenę przedsięwzięcia ocenionych negatywnie (brak przesłanek pozwalających na pozytywną ocenę wniosku o ponowną ocenę) – 8,
- liczba wniosków ocenionych pozytywnie w wyniku ponownej oceny – 2.

W ramach Interwencji pszczelarskiej

W I naborze przeprowadzonym w okresie od 3 do 24 kwietnia 2023 r.:

- liczba złożonych wniosków – 179
- liczba złożonych korekt – 36
- liczba wniosków zweryfikowanych pozytywnie – 170 (36 - liczba korekt),
- liczba wniosków pozostawionych bez rozpatrzenia – 0,
- liczba wniosków zweryfikowanych negatywnie – 0
- liczba wniosków o ponowną ocenę przedsięwzięcia – 0,
- liczba wniosków o ponowną ocenę pozostawionych bez rozpatrzenia – 0,
- liczba wniosków o ponowną ocenę ocenionych negatywnie – 0,
- liczba wniosków ocenionych pozytywnie w wyniku ponownej weryfikacji – 0,

⁴¹ Forma papierowa.

⁴² Instytucja Koordynująca Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności nie wyraziła zgody na dalszą kontraktację projektów dotyczących wymiany pokryć dachowych. O braku zgody Jednostka Wspierająca Plan Rozwojowy została poinformowana w dniu 4 grudnia 2024 r. link do informacji: <https://www.gov.pl/web/arimr/nabor-2023-15-grudzien-2023-r-12-styczen-2024-r>

- liczba skarg złożonych do sądu administracyjnego – 0,
- wnioski wycofane przez wnioskodawców - 9,

W II naborze przeprowadzonym w okresie od 20 listopada 2023 r. do 18 stycznia 2024 r.:

- liczba złożonych wniosków – 182,
- liczba złożonych korekt – 152,
- liczba wniosków zweryfikowanych pozytywnie – 175 (152 - liczba korekt),
- liczba wniosków pozostawionych bez rozpatrzenia – 0,
- liczba wniosków zweryfikowanych negatywnie (brak złożenia uzupełnienia wniosku) – 1,
- liczba wniosków o ponowną ocenę przedsięwzięcia – 0,
- liczba wniosków o ponowną ocenę pozostawionych bez rozpatrzenia – 0,
- liczba wniosków o ponowną ocenę ocenionych negatywnie – 0,
- liczba wniosków ocenionych pozytywnie w wyniku ponownej weryfikacji – 0,
- liczba skarg złożonych do sądu administracyjnego – 0,
- wnioski wycofane przez wnioskodawców – 6.

Skargi składane w ramach Działania 3 oraz 5 KPO składane były bezpośrednio do wojewódzkiego sądu administracyjnego, stąd też prowadzone postępowania odbywały się bez wiedzy ARiMR OR. Do jednostki kontrolowanej wpłynął jeden odpis wyroku WSA w Warszawie. Skarga została oddalona. Dotyczyła wniosku złożonego w ramach Działania 5 KPO⁴³ w ramach naboru przeprowadzonego w dniach od 15 grudnia 2023 r. do 12 stycznia 2024 r.

(akta kontroli tom I str. 308-314)

Przeprowadzono próbę badawczą 20 spraw dot. działań 3 oraz 5 KPO⁴⁴, w zakresie których beneficjenci zawnieśli o przeprowadzenie ponownej oceny, z czego 11 wnioskodawcom odmówiono udzielenia wsparcia. Ponadto przeanalizowano wnioski, w zakresie których nie była przeprowadzona ponowna ocena, tj. 8 wniosków dotyczących Interwencji pszczelarskiej⁴⁵ (sześciu wnioskodawcom udzielono wsparcia), 9 dotyczących Działania 3 KPO (sześciu wnioskodawcom udzielono wsparcia oraz 11 dotyczących działania 5 KPO (sześciu udzielono wsparcia).

Wszystkie badane wnioski złożono w systemie teleinformatycznym w formie elektronicznej. Pracownicy zajmujący się weryfikacją wniosków posiadali uprawnienia do obsługi wniosków w systemie teleinformatycznym (do weryfikowania i zatwierdzania wniosków, podpisywania umów, zatwierdzania płatności, realizacji płatności). Proces obsługi wniosku był zgodny

⁴³ Wnioskodawca nie spełniał wymogów formalnych, tj.: na dzień składania wniosku nie podlegał ubezpieczeniu KRUS jako rolnik, wnioskodawcy nie zostały również przyznane płatności bezpośrednio.

⁴⁴OR09-84050-OR0900140/22, OR09-84050-OR0900418/22, OR09-84050-OR0901948/22, OR09-84050-OR0900644/22, OR09-84050-OR0900657/23, OR09-84050-OR0900345/23, OR09-84050-OR0901709/22, OR09-84050-OR0900252/22, OR09-84050-OR0900190/23, OR09-84020-OR0900006/22, OR09-84020-OR0900008/22, OR09-84020-OR0900114/24, OR09-84050-OR0900270/24, OR09-84020-OR0900406/22, OR09-84050-OR0902047/22, OR09-84020-OR0900001/22, OR09-84020-OR0900001/24, OR09-84020-OR0900121/24, OR09-84020-OR0900111/24, OR09-84050-OR0903370/22

⁴⁵BWI09.61831.1.93.2024, BWI09.61831.1.121.2023, BWI09.61831.1.101.2023, BWI09.61831.1.27.2023, BWI09.61831.1.113.2023, BWI09.61831.1.108.2024, BWI09.61831.1.91.2024, BWI09.61831.1.219.2024.

z wewnętrznymi wytycznymi i regulaminami⁴⁶ (z wyjątkiem przestrzegania terminów rozpatrywania wniosków o płatność), w tym prawidłowo stosowano kryteria premiujące, które wyszczególniono w regulaminach naborów. Wymagane załączniki, wpływająca korespondencja oraz zawarte umowy były opracowywane elektronicznie. Przestrzegany był ustalony tryb uzupełniania wniosków oraz składania wyjaśnień⁴⁷. Wszystkie złożone wnioski, jak również pozostała korespondencja były zatwierdzane przez wnioskodawcę. Procedura nie przewidywała podpisywania załączników oraz wniosków przez inną osobę np. pełnomocnika lub upoważnioną osobę (wśród załączników znajdowały się skany oświadczeń podpisanych przez współwłaściciela nieruchomości lub współmałżonka). Wszystkie wnioski dotyczyły uprawnionych beneficjentów, za wyjątkiem jednego, gdzie wniosek złożyła małżonka uprawnionego do złożenia wniosku płatnika KRUS (znak sprawy OR09-84050-OR0900252/22). Ze względu na niespełnienie tego kryterium odmówiono udzielenia wsparcia. W sprawie tej, poza prowadzoną oceną wniosku nie wpływała dodatkowa korespondencja. Wszystkie umowy dotyczące wsparcia zostały zawarte z właściwymi beneficjentami. W przypadku, gdy beneficjent wnioskował o wypłacenie zaliczki, była ona przekazywana niezwłocznie po osobistym stawieniu się celem złożenia i podpisania deklaracji wekslowej. Wśród badanej próby wniosków nie było przypadków nienależnie pobranej zaliczki lub pobranej w nadmiernej wysokości, tym samym nie było wezwań do jej zwrotu. Wnioski o płatność końcową były weryfikowane co do zasady zgodnie z obowiązującymi procedurami (z wyjątkiem terminowości rozpatrywania wniosków o płatność), natomiast proces ich uzupełniania przebiegał zgodnie z regulaminem oraz wytycznymi Centrali ARiMR.

Środki finansowe były przyznawane w wysokości zgodnej z wnioskiem. Wyjątek stanowiły wnioski o wsparcie w ramach Interwencji pszczelarskiej, gdzie przyznawano wsparcie niższe niż we wniosku i na tę kwotę zawierane były umowy⁴⁸. Dyrektor wyjaśnił, że wysokość dofinansowania wynikająca z wniosków o przyznanie interwencji pszczelarskich w ramach naboru przeprowadzonego w dniach od 20 listopada 2023 r. do 18 stycznia 2024 r. przekroczyła limit przyznanych środków w 2024 r. Dyrektor podał, iż *zgodnie z przepisami Wytycznych szczegółowych w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji w sektorze pszczelarskim, w przypadku, gdy zapotrzebowanie na środki finansowe w złożonych wnioskach o przyznanie pomocy przekroczy dostępny budżet interwencji, pomoc zostanie zredukowana proporcjonalnie do posiadanej liczby pni pszczelich wg współczynnika określonego przez ARiMR*. Dyrektor wyjaśnił, że zgodnie z Wytycznymi szczegółowymi, pomoc przysługiwała w pełnej wysokości i w pierwszej kolejności młodym pszczelarzom, tj. tym którzy mają nie więcej niż 40 lat w dniu złożenia wniosku o przyznanie

⁴⁶ Regulaminy dopuszczały jednokrotną możliwość składania korekty wniosku oraz wzywianie o uzupełnienie, stąd działania ARiMR OR nie były zgodne z regulaminem, były jednak zgodne z wewnętrznymi wytycznymi Centrali ARiMR.

⁴⁷ Wyjątek stanowiły ponowne wezwania do uzupełnienia wniosków, gdy z przyczyn związanych z awarią/błędami systemu beneficjent nie miał możliwości odczytania wezwania w terminie lub złożenia uzupełnienia w wyznaczonym czasie.

⁴⁸ Sprawy znak BWI09.61831.1.108.2024, BWI09.61831.1.91.2024, BWI09.61831.1.219.2024.

pomocy. Dyrektor wyjaśnił również, że na stronie administrowanej przez ARiMR został umieszczony komunikat dotyczący zastosowanej redukcji⁴⁹. Przedłożona na potrzeby kontroli dokumentacja była kompletna, zgodna z obowiązującymi wzorami i dostarczona w postaci wydruków z systemu. Dokumentacja wpływała w formie elektronicznej (uzupełnienia, wyjaśnienia) i w takiej formie była weryfikowana. Umowy były również zawierane w tej formie. Jedynymi dokumentami w formie papierowej były weksle oraz deklaracje wekslowe. Wśród wezwań kierowanych do beneficjentów były również wezwania o uzupełnienie załączników. System nie dopuszczał złożenia niekompletnego wniosku, lecz zdarzały się przypadki niezłożenia wszystkich załączników (np. zgłoszenia budowlanego).

Zgodnie z instrukcją do wniosków o płatność, ARiMR rozpatruje wniosek w terminie dwóch miesięcy od dnia jego złożenia. W badanych sprawach stwierdzono przekroczenie ww. terminu: sprawa znak OR09-84050-OR0900190/23 była rozpatrywana 64 dni, OR09-84050-OR0900140/22 – 144 dni, OR09-84050-OR0900009/22 – 158 dni, OR09-84050-OR0900063/23 – 140 dni, OR09-84020-OR0900014/22 – 81 dni). W sprawie znak OR09-84050-OR0900644/22 (okres rozpatrywania 136 dni), wniosek o płatność został przekazany przez beneficjenta 9 lutego 2024 r. W przedłożonych aktach sprawy, brak było śladów weryfikacji tego wniosku czy też wezwania o jego uzupełnienie. Przedłożono natomiast korektę wniosku o płatność z 17 czerwca 2024 r. a jego weryfikacja została ukończona 24 czerwca 2024 r. Podobna sytuacja wystąpiła w przypadku wniosku znak OR09-84050-OR0900418/22. Wniosek o płatność został przekazany przez beneficjenta 4 kwietnia 2024 r. W przedłożonych aktach sprawy, brak było śladów weryfikacji tego wniosku czy też wezwania o jego uzupełnienie. Przedłożono natomiast korektę wniosku o płatność z 18 lipca 2024 r. (po upływie 2 miesięcy jaki ARiMR miał na weryfikację wniosku). Dnia 19 lipca 2024 r. beneficjent został wytypowany do kontroli na miejscu⁵⁰. Weryfikacja wniosku o płatność została zakończona 29 września 2024 r., a więc po upływie 173 dni licząc od dnia złożenia wniosku o płatność oraz 68 dni od złożenia korekty wniosku o płatność. W sprawie znak OR09-84020-OR0900005/22, wniosek o płatność wpłynął 25 października 2023 r. Z akt sprawy wynika, iż po upływie 124 dni, beneficjent złożył z własnej inicjatywy korektę wniosku o płatność, tj. dnia 26 lutego 2024 r. ARiMR rozpatrywała korektę wniosku o płatność 84 dni, a więc powyżej dwóch miesięcy. W sprawie znak OR09-84050-OR0900039/23, beneficjent złożył wniosek o płatność 19 czerwca 2024 r. Następnie dnia 6 października 2024 r. beneficjent złożył z własnej inicjatywy korektę wniosku o płatność (ARiMR wg przedłożonych akt nie podjęła do tego czasu żadnych działań związanych z weryfikacją wniosku, tj. przez 109 dni). Rozpatrywanie wniosku o płatność powyżej dwóch miesięcy jest stanem nieprawidłowym (szerszy opis został zawarty w sekcji stwierdzonych nieprawidłowości).

W przypadku rozpatrywania wniosków o ponowną ocenę przedsięwzięcia, oceny wniosku dokonywał inny pracownik za wyjątkiem sprawy znak OR09-8452-OR0900252/22, gdzie ta sama osoba dokonywała weryfikacji wniosku o wsparcie

⁴⁹Informacja dotycząca realizacji interwencji w sektorze pszczelarskim (I.6.1 – I.6.7) objętych Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027 z 25 czerwca 2024 r. (<https://www.gov.pl/web/arimr/rok-pszczelarski-2024>)

⁵⁰ Kontrola została przeprowadzona 23 sierpnia 2024 r.

oraz rozpatrywała wniosek w ramach ponownej oceny przedsięwzięcia. Dyrektor wyjaśnił, że w regulaminie naboru wniosków brak jest zapisów, które wykluczałyby pracownika weryfikującego wniosek o pomoc od udziału w procesie weryfikacji wniosku o ponowną ocenę. Podał ponadto, że proces ten został przeprowadzony w sposób obiektywny i rzetelny, a decyzja podjęta w ramach oceny wniosku była zgodna z Regulaminem naboru wniosków, a cały proces nie nosi cech subiektywności ani niezgodności z obowiązującymi standardami. Dyrektor wyjaśnił, że wynik weryfikacji tego wniosku nie budzi żadnych wątpliwości ponieważ ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika jednoznacznie, że *wnioskodawczyni nie spełniała podstawowego warunku dostępu określonego dla działania 5 KP, tj. nie podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników jako rolnik ani nie przyznano jej płatności bezpośrednich w rozumieniu ustawy z dnia 5 lutego 2015 r. o płatnościach bezpośrednich w ramach systemów wsparcia bezpośredniego co najmniej w roku poprzedzającym rok złożenia wniosku o objęcie wsparciem*. W toku kontroli ustalono, że nie budzi wątpliwości, że wnioskodawczyni nie spełniała kryteriów formalnych aplikowania o wsparcie. Niemniej, zdaniem NIK, celem zachowania przejrzystości prowadzonej oceny przedsięwzięć, wniosku o wsparcie oraz o ponowną ocenę nie powinien rozpatrywać ten sam pracownik. W sprawach znak OR09-8450-OR0901984/22 oraz OR09-8450-OR0900270/24 za dowód potwierdzający otrzymanie przez wnioskodawcę informacji o wezwaniu do uzupełnienia wniosku było wygenerowane w PUE Potwierdzenie doręczenia Dokumentu. W sprawie OR09-8450-OR0901984/22, wnioskodawca wskazywał na dość częste awarie nadajnika sieci komórkowej i związane z tym problemy z przesyłaniem wiadomości elektronicznych w postaci sms. Jednocześnie nie wskazał jednoznacznie, że nie otrzymał sms z powiadomieniem o wysłanym wezwaniu do uzupełnienia wniosku na wskazany numer telefonu. Nie przedstawił ponadto żadnych dowodów, że w tym okresie wystąpiły awarie nadajnika sieci komórkowej. W sprawie znak OR09-8450-OR0900270/24, wnioskodawca wskazał, iż nie otrzymał powiadomienia o wysłanym wezwaniu do uzupełnienia wniosku na wskazany nr tel. komórkowego. Wskazał, że przebywał w tym czasie za granicą i nie dotarł do niego sms.

W siedmiu na 20 spraw dot. weryfikacji wniosków o ponowną ocenę, beneficjenci podnosili kwestie związane z awarią systemu, problemów technicznych w procesie naboru. W sytuacji, gdy nie odczytano powiadomienia z przyczyny nieleżącej po stronie wnioskodawcy, pozytywnie rozpatrywano wniosek o przeprowadzenie ponownej oceny.

W sprawie znak OR09-8450-OR0900270/24, beneficjent w uzasadnieniu do wniosku o ponowną ocenę przedsięwzięcia wskazał, że nie otrzymał sms z powiadomieniem o wezwaniu do uzupełnienia wniosku, gdyż przebywał w tym czasie za granicą. W sprawach tych za dowód potwierdzający otrzymanie przez wnioskodawcę informacji o wezwaniu do uzupełnienia wniosku było wygenerowane w PUE potwierdzenie doręczenia dokumentu. W przypadkach potwierdzenia przez administratora systemu okoliczności wskazujących na awarie lub problemy techniczne, wnioski o ponowne rozpatrzenie wniosków były przywracane do ponownej oceny. W sytuacji, gdy administrator nie mógł stwierdzić z całą pewnością, że nie doszło do awarii lub nie wystąpiły problemy techniczne, wnioski były rozpatrywane na korzyść beneficjenta np. w sprawach znak OR09-8450-OR0900418/22, OR09-8450-OR0900644/22. W przypadku

potwierdzenia przez administratora systemu, że system w danym okresie działał prawidłowo, brak było podstaw do przywrócenia wniosku. Stąd też wniosek znak OR09-8450-OR0900406/22 został rozpatrzony negatywnie. W sprawie znak OR09-8450-OR0902047/22, administrator potwierdził nieprawidłowe działanie systemu i wniosek ten został przywrócony do ponownej oceny.

Odmierna sytuacja miała miejsce w przypadku wniosku OR09-8450-OR0901709/22. Wnioskodawca został wezwany do uzupełnienia wniosku o wsparcie, jednak system nie odnotował wpływu wniosku w terminie przewidzianym w regulaminie, w związku z czym zostało do wnioskodawcy skierowane pismo o odmowie przyznania wsparcia. Wnioskodawca złożył wniosek o ponowną ocenę tego samego dnia. W trakcie weryfikacji wniosku o ponowną ocenę wniosku, jednostka kontrolowana uzyskała wyjaśnienia od administratora systemu, że korekta wniosku została wysłana w terminie przez wnioskodawcę, jednak nie została przyjęta przez system LIDER. Pracownik nie odzworował czynności w aplikacji Lider, w związku z czym system nie odnotował wpływu uzupełnienia⁵¹. Ponieważ w wyniku badania tej sytuacji wyjaśniono, że brak statusu w systemie dot. uzupełnienia wniosku nie wynikał z winy beneficjenta, wniosek został przywrócony do oceny.

W pozostałych przypadkach powodem odmowy wsparcia były przyczyny formalne oraz przesłanki merytoryczne. We wszystkich przypadkach, w których w wyniku ponownej oceny wniosku odmówiono wsparcia, wnioskodawcy byli pouczeni o możliwości wniesienia skargi bezpośrednio do sądu administracyjnego.

Wszystkie dane potwierdzające wysłanie powiadomień do wnioskodawców, komunikatów o nieodebraniu/nieodczytaniu, przez wnioskodawców którym odmówiono wsparcia były przechowywane w systemie.

Okres rozpatrywania wniosków o wsparcie (z uwzględnieniem terminów wynikających z potrzeby złożenia uzupełnień lub wyjaśnień) wynosił w badanych formach wsparcia od 76 dni do 401 dni⁵².

(akta kontroli tom I str. 352-355, 527-564)

Typowanie do kontroli beneficjentów wsparcia dla działań Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności odbywało się w oparciu o książkę procedur KPH-611-435-ARiMR Obsługa wniosków o płatność w ramach inwestycji koordynowanych przez MRiRW finansowanych ze środków planu rozwojowego Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności. Zgodnie z tym dokumentem, kontrola w miejscu realizacji operacji odbywała się w wyniku zlecenia pracownika weryfikującego wniosek po zakończeniu oceny kryteriów szczegółowych lub w wyniku typowania systemowego w Departamencie Baz Referencyjnych i Kontroli Terenowych ARiMR na podstawie otrzymanych wniosków wyników typowania. Czynności kontrolne były realizowane przez inspektorów terenowych Biura Kontroli na Miejscu ARiMR OR. W przypadku działania 5 zgodnie z procedurą KPH-611-435-ARiMR, jeżeli przesłane zdjęcia budziły wątpliwości lub na ich podstawie niemożliwe było potwierdzenie zrealizowania przedsięwzięcia, wzywano odbiorcę wsparcia do przedłożenia do wykonania i dostarczenia zdjęć geotagowanych dokumentujących umieszczenie na nieruchomości, na której realizowane było przedsięwzięcie plakatu

⁵¹ Błąd pracownika ARiMR OR.

⁵² Za daty graniczne przyjęto datę wysłania wniosku o wsparcie oraz datę przekazania informacji o odmowie wsparcia lub informacji o objęciu wniosku wsparciem.

informującego o otrzymanym wsparciu oraz dostarczenie zdjęć geotagowanych przedstawiających realizację zadania. W uzasadnionych przypadkach (np. wystąpienia problemów technicznych w pozyskaniu zdjęć) pracownik rozpatrujący wniosek mógł zwrócić się do BKM o pozyskanie zdjęć z miejsca realizacji przedsięwzięcia. W sytuacji niedostarczenia zdjęć przez odbiorcę wsparcia lub gdy pozyskane zdjęcia były niewystarczające do dokonania weryfikacji, należało zlecić BKM przeprowadzenie kontroli na zlecenie w zakresie zgodności realizacji zakresu rzeczowego z zawartą umową. Dyrektor wyjaśnił, że w ramach wniosków weryfikowanych w ARiMR OR nie było przypadków wzywania do dostarczania zdjęć geotagowanych.

W przypadku pozostałych działań, kontrole również odbywały się w wyniku typowania przez Departament Baz Referencyjnych i Kontroli Terenowych ARiMR lub na zlecenie pracownika weryfikującego wniosek, wraz ze wskazaniem elementów mających podlegać kontroli.

Procedury dotyczące typowania do kontroli były opracowane dla każdego z analizowanych działań.

Dokonano analizy przeprowadzonych kontroli. Badane sprawy miały następujący powód typowania:

- systemowe/losowe: OR09-8450-OR0902839/22, OR09-8450-OR0901563/22 systemowe/analiza ryzyka, OR09-8450-OR0901536/22 (analiza ryzyka), OR09-8450-OR0900015/22, OR09-8450-OR0900649/22, OR09-8450-OR0901032/22, OR09-8450-OR0903351/22, OR09-68881-OR090000057/23 (analiza ryzyka), OR09-68881-OR0900000106/24 (analiza ryzyka), OR09-8450-OR090418/22.
- manualne (typowane podczas weryfikacji wniosku): OR09-8450-OR0900633/23, OR09-8450-OR0901836/22, OR09-8450-OR0901744/22, OR09-8450-OR0901822/22, OR09-8450-OR0901367/22, OR09-8450-OR0900112/22, OR09-8450-OR0903462/22, OR09-8450-OR0900413/22, OR09-8450-OR0902033/24.

We wszystkich przypadkach kontrola została przeprowadzona zgodnie z zakresem. W każdym przypadku sporządzono protokół kontroli. Wszystkie kontrole zostały przeprowadzone na etapie weryfikacji wniosków, w związku z czym nie było w badanych sprawach przypadków egzekwowania zwrotu środków finansowych.

W ARiMR OR została zapewniona personalna rozdzielność funkcji związanych z oceną i zatwierdzeniem wniosków od funkcji kontrolnych. Kontrole realizowała wyspecjalizowana komórka kontrolna.

(akta kontroli tom I str. 321-336, 399-491, tom II str. 101-145)

Dyrektor ARiMR OR zapewnił potencjalnym wnioskodawcom aplikującym o wsparcie pomoc poprzez organizację szkoleń dla beneficjentów (264 szkolenia realizowane on-line oraz stacjonarnie na terenie województwa podkarpackiego). Przygotowane były również broszury i ulotki dotyczące udzielanego wsparcia. Szczegółowe informacje oraz warunki udzielonego wsparcia zostały zamieszczone na stronie internetowej ARiMR. ARiMR OR realizował również kampanie informacyjne mające na celu zwiększenie świadomości mieszkańców wsi o dostępnych programach wsparcia, jednak nie były to działania dedykowane osobom wykluczonym cyfrowo. Pani Izabela Kulaga, główny specjalista ds. Informacji i Promocji wyjaśniła, że ARiMR OR nie prowadził działań szkoleniowych dedykowanych tej grupie odbiorców. Podaje, że *zadania realizowane przez ARiMR koncentrują się na wsparciu sektora rolnego, rozwoju obszarów wiejskich oraz wdrażaniu programów finansowych i pomocowych. W ramach swojej działalności Agencja prowadzi kampanie informacyjno-promocyjno-szkoleniowe, których celem jest zapewnienie dostępu do wiedzy i informacji wszystkim beneficjentom, bez dokonywania podziału na grupy społeczne według stopnia zaawansowania kompetencji cyfrowych. W ramach prowadzonych działań informacyjno-edukacyjnych ARiMR udostępnia materiały szkoleniowe, instrukcje oraz ulotki, broszury w różnych formach (drukowane, elektroniczne, wideo), co umożliwi szerokiemu gronu odbiorców, w tym osobom o niższych kompetencjach cyfrowych, przyswojenie niezbędnych informacji.* Wyjaśniła również, że ARiMR systematycznie dostosowuje swoje działania do zmieniających się potrzeb beneficjentów, co obejmuje również ułatwianie dostępu do usług cyfrowych oraz podnoszenie świadomości w zakresie korzystania z narzędzi informatycznych.

W jednostce kontrolowanej był ponadto zorganizowany punkt informacyjny, jednak nie zapewniono osobom wykluczonym cyfrowo stanowiska komputerowego. Szerszy opis tych zagadnień został zawarty w opisie obszaru pierwszego w sekcji opisu stanu faktycznego oraz stwierdzonych nieprawidłowości.

Ponadto na potrzeby realizowanego wsparcia uruchomiony został przez Centralą ARiMR helpdesk oraz specjalna infolinia. Pomoc w zakresie przygotowania wniosków o wsparcie zapewniał Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego.

Dyrektor ARiMR zapoznał się z treścią Raportu dotyczącego wykluczenia cyfrowego w społeczeństwie informacyjnym „Cyfrowe cienie wykluczenia”⁵³. Dodatkowo zapoznał się z informacjami publikowanymi przez GUS. Zgodnie z tymi danymi, w 2023 r. 93,6% gospodarstw domowych w Polsce posiadało dostęp do Internetu. Dyrektor ARiMR OR poinformował, iż nie zidentyfikował raportu, który dotyczyłby poziomu wykluczenia rolników obsługiwanych przez ARiMR ani raportu dedykowanego dla województwa podkarpackiego. Zdaniem Dyrektora, od 2018 r. wszystkie wnioski obszarowe przesyłane były drogą elektroniczną, co bezpośrednio wynikało z przepisów wspólnotowych. W opinii Dyrektora, cyfryzacja procesów i wprowadzenie dedykowanych platform elektronicznych przyczyniły się do zwiększenia efektywności obsługi wniosków. Dyrektor ARiMR OR nie był w posiadaniu informacji wskazujących na występowanie barier związanych z wykluczeniem cyfrowym w procesie

⁵³ Instytut Piastów Śląskich 2023

aplikowania o środki finansowe. Nie odnotowano takich sygnałów i problemów, które wymagałyby podjęcia dodatkowych działań.

Do 100 wnioskodawców skierowano ankiety badające zagadnienia dostępności cyfrowej w zakresie ubiegania się o pomoc finansową. Ankiety miały charakter anonimowy. Do NIK w Rzeszowie wpłynęło 21 wypełnionych ankiet. Trzydzieści osób wskazało, że informacje na temat dostępnych form wsparcia uzyskało z strony internetowej, tablic, ogłoszeń oraz ulotek. Z informacji dostępnej w punkcie informacyjnym ARiMR OR skorzystało 8 osób. Trzy osoby skorzystały z usług specjalistycznej firmy doradczej. Znajomi i rodzina była źródłem informacji dla trzech wnioskodawców. Forum internetowe, dedykowane grupy w portalach społecznościowych były źródłem informacji dla 9 osób. Na pytanie dotyczące korzystania z jakiegokolwiek formy pomocy przy wypełnianiu wniosku, jego uzupełnieniu, skorygowaniu lub udzieleniu dodatkowych wyjaśnień dwie osoby wskazały na ośrodek doradztwa rolniczego oraz ARiMR, cztery osoby korzystały z pomocy punktu informacyjnego ARiMR, kontaktu telefonicznego, e mailowego oraz strony internetowej ARiMR. Dwie osoby skorzystały z pomocy koleżanki lub pracownika. Podając powody korzystania z pomocy w aplikowaniu, pięć osób wskazało na trudności techniczne (np. brak sprzętu komputerowego lub brak odpowiedniej jakości sprzętu komputerowego, brak Internetu lub brak szybkiego Internetu), siedem osób wskazało na trudności związane z brakiem umiejętności posługiwania się komputerem lub korzystania z Internetu, aplikacji i programów. Pięć osób wskazało, że nie posiada podpisu elektronicznego. Brak umiejętności wypełnienia wniosku w postaci elektronicznej zadeklarowało 8 osób, natomiast 3 osoby wskazały jako przyczynę korzystania z pomocy w aplikowaniu o pomoc brak czasu, komfort i wygodę. Wskazując inne powody korzystania z pomocy, cztery osoby ankietowane wskazywały na obawę przed złym wypełnieniem, odrzuceniem źle wypełnionego wniosku, trudności w znalezieniu informacji na stronie ARiMR np. instrukcji albo samego wniosku. Ankietowani wskazywali, że informacje dotyczące tego samego wniosku są porozrzucane po wielu zakładkach. np. *wniosek o płatność jest w eWOP i ciężko go znaleźć, jest to powiązane z wystąpieniem trudności w znalezieniu informacji na stronie ARiMR np. instrukcji albo samego wniosku*. Wskazywano również na problem z zapisywaniem zmian we wniosku, zwrócono uwagę na brak przycisku „zapisz”, a *automatyczne zapisywanie nie działało, problem z wczytywaniem pliku, excel z makrami nie do uruchomienia, otworzenia, wczytywanie danych z IRZ z zewnętrznej aplikacji, problem z wczytywaniem skanów. Autoryzowanie - problem z zapisywaniem plików (skany umów)*. Pięć osób wskazało, że udzielona pomoc przy aplikowaniu o środki była odpłatna lub wiązała się z dodatkowymi kosztami. Cztery osoby podały kwotę opłat za wypełnienie wniosków i wynosiła ona od 50 zł do 6,5 tys. zł. Siedem osób zadeklarowało, że potrafiłoby samodzielnie wypełnić wniosek, dołączyć wszystkie wymagane załączniki, złożyć, uzupełnić lub skorygować wniosek. Siedemnaście osób wskazywało na potrzebę organizowania bezpłatnych szkoleń, kursów, spotkań edukacyjnych dla osób mających trudności z obsługą sprzętu komputerowego, korzystaniem z Internetu oraz obsługą udostępnionych platform, programów i aplikacji. Pozostałe osoby uznały, że nie widzą takiej potrzeby, z czego jedna dokonała dodatkowej adnotacji *„że wystarczy zrozumiały program”*. Pięć osób zadeklarowało brak problemów z wypełnieniem wniosku w postaci papierowej. Na pytanie czy mając możliwość złożenia wniosku w postaci papierowej

i w postaci elektronicznej, jaką formę by wybrały, 13 wskazało na elektroniczną, osiem na papierową.

Dyrektor Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego Pan Zbigniew Micał poinformował, że pracownicy PODR udzielali pomocy osobom chcącym wnioskować o środki finansowe w ramach naborów wniosków z działań KPO działanie 3 i 5 oraz interwencji PS WPR Interwencja pszczelarska. Pomoc ta polegała na udzielaniu informacji o kryteriach i zasadach ubiegania się o wsparcie oraz o zobowiązaniach wynikających z ubiegania się o tę pomoc, a także o sposobie aplikowania o środki poprzez logowanie na PUE za pomocą posiadanego loginu i hasła. Pracownicy udzielali również informacji jak zalogować się po raz pierwszy tym osobom, które takich danych nie posiadały. Pracownicy PODR świadczyli ponadto doradztwo merytoryczne dotyczące zasad i warunków korzystania ze wsparcia oraz udzielali pomocy w wypełnieniu wniosków i biznes planów w ramach usługi, za którą odpłatność była określona w cenniku PODR dostępnym na stronie internetowej (www.podrb.pl) lub bezpłatnie (np. Interwencja pszczelarska I.6.2).

Dyrektor poinformował, że podczas wykonywania usługi płatnej oraz pomocy bezpłatnej, logowanie się do systemu i wszystkie czynności operacyjne miały miejsce w obecności beneficjenta przy wykorzystaniu jego loginu i hasła. Praca w aplikacji polegała na wypełnianiu wniosków, biznesplanów w oparciu o dane dostarczane przez wnioskodawcę oraz dbałość o kompletność załączonej dokumentacji (umów, oświadczeń, kosztorysów itp.) dostarczonej przez wnioskodawcę lub opracowanej wspólnie. Dotyczyła również udzielenia kompleksowej pomocy wnioskodawcom przy korygowaniu wniosków, weryfikując zgodność dokumentacji z wymaganiami formalnymi i merytorycznymi uwzględnionymi w korespondencji otrzymanej z ARiMR.

W ramach świadczonej usługi, dokonywano niezbędnych korekt w treści wniosku, uzupełniono brakujące informacje, załączniki oraz dostosowano treść do wymogów określonych w dokumentacji aplikacyjnej. Wszystkie te czynności odbywały się zawsze w obecności beneficjenta i pracowano przy użyciu jego loginu i hasła. Wnioskodawca uczestniczył również w procesie wprowadzania kolejnych partii danych i niezbędnych uzasadnień. Na wnioskodawcy spoczywała odpowiedzialność za odbiór korespondencji (tj. pisma w sprawie uzupełnienia braków formalnych we wniosku, w sprawie wyjaśnień, uzupełnień, podpisania umowy, decyzji o przyznaniu pomocy itp.) Na nim spoczywał również obowiązek monitorowania korespondencji przychodzącej, ponieważ to jego numer telefonu i email zostały umieszczone w systemie, celem powiadomienia o przesyłce elektronicznej w formie wiadomości SMS lub e-mail.

W okresie 2021-2024 pracownicy PODR świadczyli usługi odpłatne oraz bezpłatną pomoc w wielu naborach ogłaszanych przez ARiMR, takich jak:

- wnioski o płatności bezpośrednio w latach: 2021, 2022, 2023, 2024,
- wnioski w ramach naborów na działania KPO prowadzone w 2023 r.,
- zrealizowane nabory z interwencji Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027 (ogłoszone w 2023 r. oraz 2024 r. do listopada),
- inne (wnioski dla producentów zbóż i roślin oleistych, wnioski o nadzwyczajne wsparcie oraz pomoc krajowa z tytułu klęsk).

Dyrektor PODR podał, że w ramach prowadzonych naborów całkowicie w formie elektronicznej przez ARiMR z pomocy pracowników PODR skorzystało:

- w 2021 r - 50 756 osób (wszystkie wnioski o płatności bezpośrednio),

- w 2022 r - 52 228 osób, w tym: wnioski o płatności bezpośrednie - 50 580 osób, działania KPO - 1648 osób,
- w 2023 r. - 69 829 osób, w tym: wnioski o płatności bezpośrednie - 67 251 osób (pomoc nieodpłatna), działania KPO - 1249 osób, interwencje PS WPR - 267 osób, wnioski o pomoc dla producentów zbóż i roślin oleistych (pomoc nieodpłatna) - 1062 osoby,
- w 2024 r. - 68 911, osób, w tym: wnioski o płatności bezpośrednie - 67 677 osób (pomoc nieodpłatna), działanie KPO - 33 osoby, wnioski interwencje PS WPR - 369 osób, wnioski o nadzwyczajne wsparcie oraz pomoc krajową z tytułu klęsk (pomoc nieodpłatna) - 832 osoby.

Dyrektor PODR wyjaśnił, że wysokość opłat za usługi wypełnienia wniosków w naborach dot. Działań 3 i 5 KPO oraz Interwencji pszczelarskiej była pobierana zgodnie z obowiązującym (na dzień trwania tych naborów) cennikiem usług w Podkarpackim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Boguchwale (zaopiniowanym przez Społeczną Radę Doradztwa Rolniczego przy PODR z siedzibą w Boguchwale, a następnie zatwierdzonym przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi), zamieszczonym na stronie internetowej www.podrb.pl w zakładce „Oferta dla rolnika” oraz dostępnym w formie papierowej w Powiatowych Zespołach Doradztwa Rolniczego i Punktach doradczych a także w siedzibie Ośrodka. Opłaty obejmowały pełny zakres usług związanych z przygotowaniem i realizacją procesu aplikacyjnego. W ramach usługi zapewniono kompleksową pomoc, obejmującą opracowanie wniosku, biznesplanu oraz jego wysłanie, jak również korektę wniosku, jeśli zaistniała taka konieczność. Wnioskodawca był obsługiwany do momentu podpisania umowy lub otrzymania decyzji w ramach jednej opłaty i nie ponosił dodatkowych kosztów związanych z wysyłką wniosku czy potrzebą naniesienia korekty.

Odrębne usługi w cenniku stanowiły: opracowanie wniosku o płatność, a także zmiana założeń do wniosku/biznesplanu, która wynikała ze zmiany decyzji przez beneficjenta co do realizacji zakresu - rzeczowo finansowego zaplanowanej operacji (zakup innych środków trwałych niż zaplanowane pierwotnie w wniosku o przyznanie pomocy).

Dyrektor PODR wyjaśnił, że jego jednostka nie prowadziła szkoleń skierowanych do osób wykluczonych cyfrowo w zakresie obsługi urządzeń, aplikacji czy korzystania z Internetu. Realizowane były szkolenia przed rozpoczęciem naborów wniosków w ramach poszczególnych instrumentów (działań KPO, PROW 2014 -2020, Interwencji PS WPR na lata 2023-2027). Doradcy w trakcie szkoleń przekazywali wiedzę na temat zasad, kryteriów, warunków uzyskania pomocy oraz omawiali dokumentację potrzebną do złożenia wniosku. PODR realizował również doradztwo indywidualne oraz udzielał informacji dotyczących poprawnego logowania, wypełniania formularzy. Dyrektor PODR wyjaśnił, że przeprowadzenie warsztatów z obsługi aplikacji nie było możliwe dla grupy rolników, ponieważ Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nie udostępnia wersji demonstracyjnych aplikacji do wypełnienia wniosków i biznesplanów oraz eWnioskuPlus. Takie wersje były dostępne indywidualnie dla każdego wnioskodawcy po zalogowaniu się na PUE swoim loginem i hasłem z częściowo wypełnionymi jego danymi personalnymi. Pomocniczym materiałem, pozwalającym na poprawne wypełnienie wniosku przez osoby obsługujące aplikację, była instrukcja wskazująca, co powinny zawierać poszczególne zakładki wniosku i biznesplanu. Przed uruchomieniem naborów

wniosek, ARiMR organizowała webinaria dostępne dla większej liczby uczestników udostępnione również na YouTube, gdzie prezentowany był między innymi sposób wypełniania wniosku i biznesplanu. Dyrektor PODR poinformował, że nie dostrzega problemu wykluczenia cyfrowego wśród osób korzystających z usług Ośrodka w wypełnianiu wniosków składanych drogą elektroniczną. Analizując jedną z usług świadczonych przez doradców, tj. wypełnianie wniosków w ramach płatności bezpośrednich, należy stwierdzić, że w większości osoby korzystające z usług doradców w składaniu wniosków za pomocą platformy PUE, korzystały również z pomocy przy składaniu wniosków w latach, gdzie składanie wniosków było w wersji papierowej. Zadanie doradcy obsługującego rolnika nie dotyczy tylko obsługi komputera przy wypełnieniu wniosku, ale przede wszystkim doradztwo z tym związane. Dyrektor PODR podał, że dla beneficjenta pomoc doradcy była formą zabezpieczenia przed popełnieniem błędów skutkujących nieprzyznaniem pomocy. Udzielana przez doradców pomoc była niezależna od formy składania wniosków (elektroniczna, papierowa).

Dyrektor wyjaśnił, że na poziomie Oddziału Regionalnego nie było możliwości pozyskania z systemu informacji, czy wniosek został złożony przez inną osobę niż wnioskodawca. Podał ponadto, że w systemach dotyczących obsługi KPO brak było możliwości ustanowienia pełnomocnika. Taka możliwość pojawiła się w ramach PS WPR (w tym dla naboru wniosków przeprowadzonego w ramach Interwencji pszczelarskiej od 24 października do 3 grudnia 2024 r.). Udzielenie pełnomocnictwa możliwe było za pośrednictwem PUE. Wyjaśnił ponadto, że na stronie internetowej ARiMR została umieszczona stosowna informacja w tym zakresie. Żaden wniosek złożony do tutejszej jednostki nie miał ustanowionego pełnomocnika.

W rejestrze skarg w okresie objętym kontrolą odnotowano 52 skargi, z czego cztery dotyczyły działania biur powiatowych. Skargi dotyczyły przewlekłości postępowań wniosków o płatność, bezczynności organu, naruszenia standardów etycznych przez pracowników jednostki, nieprawidłowości w kontroli administracyjnej, mobbingu, nieprawidłowości w zakresie IRZ, niewłaściwej obsługi, nieprawidłowości przy obsłudze wniosków o przyznanie pomocy, nieprawidłowości w zakresie rozpatrzenia odwołań oraz nieprawidłowości w zakresie udzielania informacji. W przypadku trzech skarg na nieprawidłowości w zakresie udzielania informacji, przedmiotem skargi była niewłaściwa zdaniem skarżących interpretacja przepisów prawa przez pracowników jednostki. Dwie skargi zostały rozpatrzone negatywnie, jedna została pozostawiona bez rozpatrzenia. Skargi na niewłaściwą obsługę wnioskodawców i beneficjentów również zostały załatwione negatywnie. Z rejestru skarg nie wynikało, aby skargi dotyczyły konkretnych naborów przeprowadzonych drogą elektroniczną.

Zgodnie z prowadzonym elektronicznie rejestrem kontroli wewnętrznych, w 2021 r. i w 2022 r. wykonano po 48 kontroli, w 2023 r. zrealizowano 18 kontroli oraz w 2024 r. 19 kontroli.

W 2021 r. kontrolą objęto przestrzeganie zasad i procedur w obsłudze/weryfikacji wniosków PROW 2014-2020 w ramach poddziałania 6,1 „Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników” Premie dla młodych rolników. Kontrola dotyczyła okresu od 31 maja do 1 lipca 2019 r. W 2022 r. nie przeprowadzono żadnych kontroli dotyczących

przestrzegania zasad i procedur w zakresie weryfikacji wniosków. W roku 2023 przeprowadzono kontrolę w zakresie prawidłowości przyznawania i realizacji pomocy finansowej w ramach PROW 2014-2020 w poddziałaniu 6.1 Premie dla młodych rolników. Okres objęty kontrolą od 29 czerwca 2018 r. do 28 lutego 2023 r. Stwierdzono nieprawidłowości polegające na niewszczynaniu postępowań administracyjnych w sprawach ustalenia kwot nienależnie pobranych płatności określonych w procedurze KP-611-398-ARiMR, w szczególności przestrzegania 18-miesięcznego terminu rejestracji należności w Księżce dłużników, braku staranności przy rozpatrywaniu obsługiwanych wniosków, przekroczenia terminów na: wyrażenie zgód na zmiany założeń biznesplanu, wypłat I i II raty pomocy. W 2024 r. została przeprowadzona kontrola doraźna w zakresie realizacji działań wdrażanych w Biurze Działań Społecznych i Środowiskowych oraz Płatności Bezpośrednich. W wyniku kontroli stwierdzono, że nie zrealizowano w całości zaleceń po wizytacji merytorycznej Departamentu Działań Premiowych ARiMR. We wszystkich kontrolowanych sprawach stwierdzono znaczne przekroczenia terminów realizacji płatności oraz wydawania decyzji w sprawie zmian biznesplanu. Stwierdzono również, że stan kontrolowanych wniosków był trudny do ustalenia z uwagi na: brak wydawanych rozstrzygnięć w sprawie składanych zmian, liczne uchybienia terminów oraz liczne uzupełnienia składane przez beneficjentów z własnej inicjatywy. Stwierdzono również brak notatek służbowych z prowadzonych rozmów telefonicznych z beneficjentami, brak wysyłania wezwań, pomimo istniejących błędów uniemożliwiających terminowe rozstrzygnięcie w sprawie przyznania pomocy lub realizacji płatności. Stwierdzono również brak reakcji naczelnika wydziału na występujące nieprawidłowości skutkujące rażącym naruszeniem terminów wynikających z przepisów kodeksu postępowania administracyjnego. Informacje o sposobie realizacji wniosków pokontrolnych były kierowane do kontrolujących, jednak nie były realizowane w wystarczającym zakresie, o czym świadczy ich powtarzalność.

Z rejestru kontroli wynika, że w 2021 r. w ARiMR OR zostały przeprowadzone 4 kontrole zewnętrzne, w 2022 r. zostały przeprowadzone dwie kontrole zewnętrzne, w 2023 r. zostało przeprowadzonych 9 kontroli zewnętrznych natomiast w 2024 r. zostały przeprowadzone 4 kontrole zewnętrzne (z wyłączeniem niniejszej kontroli NIK). Kontrole te nie dotyczyły prawidłowości weryfikacji wniosków o wsparcie jak i wykluczenia cyfrowego.

(akta kontroli tom I str. 326 - 342)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W dziewięciu z dziesięciu spraw, dotyczących wniosków o płatność, został przekroczony dwumiesięczny termin, przewidziany w Instrukcji do wniosku o płatność na ich weryfikację (w sprawach znak: OR09-84050-OR0900190/23 - termin przekroczony o 4 dni, OR09-84050-OR0900140/22 o 84 dni, OR09-84050-OR0900009/22 o 98 dni, OR09-84050-OR0900063/23 o 80 dni, OR09-84020-OR0900014/22 o 21 dni, OR09-84050-OR0900644/22 o 76 dni, OR09-84050-

OR0900418/22 o 178 dni, OR09-84020-OR0900005/22 o 148 dni, OR09-84050-OR0900039/23 o 99 dni).

Dyrektor wyjaśnił, że na czas weryfikacji wniosków o płatność znacząco wpłynęło duże obciążenie pracą pracowników BWI, spowodowane napływem znacznej liczby wniosków w krótkim okresie. Obciążenie to wynikało z równoczesnego wpływu wniosków w ramach kilku obsługiwanych programów, tj. Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Krajowego Programu Odbudowy, Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” oraz Programu strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej (PS dla WPR). Dyrektor wyjaśnił ponadto, iż wnioski te wymagały szczegółowej analizy. Opóźnienia nie były jedynie wynikiem obciążenia liczbą wniosków, ale również potrzebą zapewnienia wysokiej jakości i rzetelności weryfikacji, co wiązało się z koniecznością przeprowadzenia bardziej czasochłonnych analiz i kontroli zgodności wniosków z wymaganiami formalnymi i merytorycznymi. Dyrektor wyjaśnił ponadto, że wnioski znak: OR09-84050-OR0900190/23, OR09-84050-OR0900140/22, OR09-84050-OR0900009/22, OR09-84050-OR0900063/23, OR09-84050-OR0900039/23 były weryfikowane. Wskazał, iż w pierwszej kolejności dokonywana była weryfikacja wstępna wniosków, a następnie w oparciu o weryfikację kryteriów szczegółowych dokonywana była ocena kompletności i poprawności formalnej wniosku, zgodności z umową i zasadami udzielania wsparcia oraz weryfikacja krzyżowa. Następnie podejmowana była decyzja co do konieczności wykonania kontroli na miejscu lub kontroli na zlecenie, a następnie w przypadku pozytywnej oceny dokonywane było zestawienie wyliczonej kwoty do refundacji. Dyrektor wyjaśnił również, że na podstawie samej karty weryfikacji wniosku o płatność nie jest możliwe precyzyjne określenie całkowitego czasu poświęconego na przeprowadzenie oceny, ponieważ dokument ten nie zawiera szczegółowych danych dotyczących czasu rzeczywiście poświęconego na analizę wniosku. Podał również, że podpisy pracowników składane na poszczególnych etapach oceny wniosku wskazują jedynie na zakończenie danego etapu procedury, a nie na dokładny czas trwania poszczególnych czynności w ramach danego etapu. Zgodnie z punktem 10 *Instrukcji do wniosku o płatność*⁵⁴ dla działania 5, *Agencja rozpatruje wniosek o płatność: w terminie do 2 miesięcy od dnia jego złożenia, z zastrzeżeniem pkt. 11 i 12 i informuje o wyniku jego rozpatrzenia za pośrednictwem PUE*. Zmiana tego terminu zgodnie z punktem 11 ww. dokumentu może nastąpić w przypadku, gdy w trakcie rozpatrywania wniosku o płatność niezbędne jest uzyskanie dodatkowych wyjaśnień lub uzupełnień, termin rozpatrywania wniosku wydłuża się o czas niezbędny do uzyskania tych wyjaśnień lub uzupełnień. Podobny zapis został zawarty w *Instrukcji do wniosku o płatność* dla działania 3⁵⁵, zgodnie z którym *ARiMR rozpatruje wniosek w terminie dwóch miesięcy od dnia złożenia wniosków (do tego terminu nie wlicza się czasu na uzupełnienia i wyjaśnienia)*. Zgodnie z powyższymi zapisami ARiMR OR winien

⁵⁴ Instrukcji do wniosku o płatność dla części inwestycji A1.4.1. Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu „Wymiana pokryć dachowych z materiałów szkodliwych dla zdrowia lub środowiska w gospodarstwach rolnych” objętej Krajowym Planem Odbudowy i Zwiększenia Odporności

⁵⁵ Instrukcja do wniosku o płatność (WoP) Działanie 3: Wsparcie w zakresie przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, spożywczych, rybołówstwa lub akwakultury.

zakończyć weryfikację wniosków (wszystkich etapów) i poinformować o wyniku beneficjenta.

(akta kontroli tom I str. 496-501, 527-564)

OCENA CZĄSTKOWA

Jednostka kontrolowana rozpatrywała wnioski zgodnie z obowiązującymi regulacjami i wewnętrznymi wytycznymi z wyjątkiem przestrzegania terminu przewidzianego na weryfikację wniosków o płatność. ARiMR OR, za wyjątkiem jednego przypadku, zapewniła przejrzystość procesu naboru poprzez delegowanie rozpatrywania wniosków o przeprowadzenia ponownej oceny na innego pracownika. Nie stwierdzono przypadków zatwierdzenia wniosków złożonych przez nieuprawnionego pracownika. Nie stwierdzono również przypadków wypłaty zaliczki lub pomocy finansowej na niewłaściwy rachunek bankowy. NIK ocenia natomiast negatywnie termin rozpatrywania wniosków o płatność. Dziewięć na 19 (47%) badanych wniosków o płatność zweryfikowanych zostało po terminie przewidzianym w Instrukcji do wniosku o płatność. Jednostka kontrolowana realizowała kontrole w przypadku powzięcia wątpliwości co do prawidłowości wydatkowania środków publicznych oraz na podstawie analizy ryzyka (zlecane przez Centrale ARiMR) oraz na wniosek pracownika rozpatrującego dany wniosek. Badane raporty z przeprowadzonych kontroli były sporządzane na etapie weryfikacji wniosków o płatność, nie stwierdzono więc wystąpienia ryzyka pobrania nienależnie pobranych środków. Jednak analiza raportów z kontroli przeprowadzonych w OR ARiMR w zakresie przestrzegania procedur dotyczących działań realizowanych w ramach PROW 2014-2020 wskazuje na niewystarczający nadzór nad realizacją zaleceń pokontrolnych, o czym świadczą powtarzające się nieprawidłowości w tym w szczególności w zakresie terminowości weryfikacji wniosków oraz egzekwowania nienależnie pobranych przez beneficjentów kwot.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski	1. Umożliwić osobom wykluczonym cyfrowo złożenie wniosku drogą elektroniczną w siedzibie ARiMR OR.2. Podjąć działania w celu dotrzymania terminów określonych w regulaminach i procedurach obsługi wniosków o przyznanie pomocy.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono i opatrzone podpisem własnoręcznym w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
uwag i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, dnia 17 lutego 2025 r.

Kontroler
Magdalena Grabowska
Główny specjalista k.p.
/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
p. o. Dyrektor
Stefan Gados
/-/

Zmiany w wystąpieniu pokontrolnym
dodał:

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie

p. o. Wicedyrektor
Witold Pałasz

/-/